

Fotó: Bíró Sára

Az ünnep ideje

• Egyháztörténelmi esemény részesei voltak mindazok, akik részt vettek az egyházunk és az Országgyűlés Hivatala által szervezett budapesti konferencián.

Az ünnepi alkalom, a konferencia és az azt követő gálaest nemcsak a vallásszabadság törvénye és egyházunk 450 éve előtt tisztelgett, de megerősítette azt is, hogy a teljes magyar nemzet figyelmére is igényt tarthat az az érték, amely a kezdetektől összefügg felekezetünkkel. Értékeinket ünnepeltük. A gyarló emberi

ítélkezésen túlmutató értékek elpusztíthatatlanok. Meg lehet tagadni őket, el lehet fordulni tőlük, lehet rájuk a Jézust halálra ítélő tömeggel kiáltani: fessítsd meg! De soha semmi és senki nem csorbíthatja őket. Ahogyan a názáreti mester tanításait sem, pedig a történelem során sokszor visszaéltek vele, pusztítottak a nevében.

Az igazság lelke legyen velünk ünneplésünkben, húsvét ünnepe erősítse meg Istenbe vetett hitünket!

A tartalomból:

Az örök életről unitárius nyelven

4

Ünnepi konferencia az Országgházban

7

Európai örökségünk, a vallásszabadság

9

Akit a vallása kísér

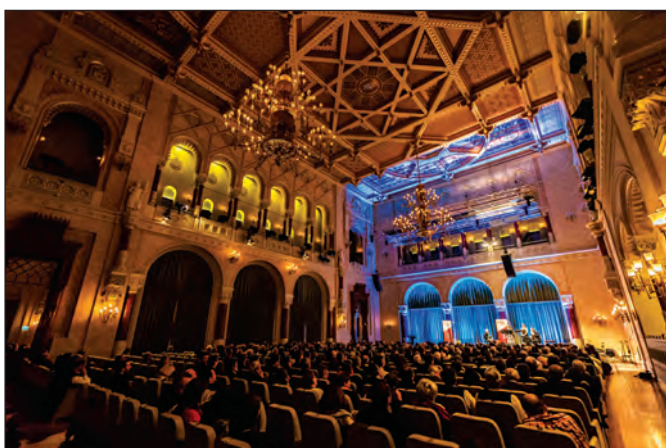
17

A kétarcú Katmandu bűvöletében

23

„Titeket pedig Isten hatalmasa őriz hit által...” (1Pét 1,5)

Unitárius ünnepi konferencia Budapesten

LÉLEKKENYÉR

Indulok, csak útnak

TÖKÉS-
BENCZE
ZSUZSÁNNA

Nem szeretnék érzélgős lenni, mert már rég megtanultam, az olcsó érzelgősség nem való egy papnak, s nőként a pálya elején sok elbukás és felemelkedés erősített, hogy érzelmeimmel bánni és bírni tudjak. Mégis: nem tudok meghatódottság nélkül írni arról, miért lettem lelkész.

A kezdetek a Homoród menti kis falucskába, Homoródkeményfalvára vezetnek, ahol nagyszüleim szerelembe estek, s nemcsak egymás szívét rabolták el, hanem a legény a lányt is a családi háztól. Pár év múlva e házasság első gyümölcsként született édesapám. Székelyudvarhelyre költöztek, öt gyereket neveltek fel. Édesanyám katolikus hitben nevelkedett, amely erős meghagyásokat jelentett számára. Nem tudom, ez-e a teljes valóság, de eddig és gyerekként én ezt éreztem és értettem meg a hallottakból. Édesanyám a húgom születése előtt unitárius lett. Ebből a történetből értettem meg később, hogy többet jelent felnőttként választani az unitárius hitet, mint beleszületni. Édesanyám éveken keresztül zokogva vett úrvacsorát, én a padban várakozva, félve néztem őt, gondolva, mi ez a szörnyűség, ami így megsiratja.

Ilyen gyökérszettel növekedtem, hajtottam fám zsengéit. A templommal kapcsolatos első élményem és emlékem tíz-tizenegy éves koromhoz köthető. Az orgona mellett, jobb oldalt szerettem ülni, s a templomi éneklésben egyszer azt éreztem, hogy szép, jóleső számomra. De már korábban, a válásórán átérzéssel énekeltük a 12-es számú éneket, kissé máshogy hallva a kezdősort: „Ingbe jöttem templomodba...!”

Élmény és kihívás volt minden ünnepi műsorban részt venni, szé-

kely ruhában a templom piacán verset mondani. De meghatározó, élethosszig tartó élmény volt a konfirmációi ünnepünk. Talán ott is megszólított az Úr, csak Sámuelhez hasonlóan később hallottam meg. De szüleim emlékeznek arra,

„Leányom, hited megtartott téged, menj el békeséggel!” (Lk 8,48)

hogy konfirmandusként megfogalmaztam, pap szeretnék lenni. Sok ezt erősítő élményem volt, a Kolozsváron szervezett vallásvetelkedők, a segédlelkész példája, a vasárnapi iskolában való tevékenykedés, az áhítatok tartása. A teológiai felvételin alig tudtam megszólalni a félelemtől. Szüleim végig imádkoztak a teológia bejáratával szembeni ortodox katedrális előtti padok egyikén ülve. A több órán át tartó várakozásban lekoppant édesapám szeme, akit egy kormos kéményseprő ébresztett fel, aki élve állva, eltakarta a napot. A kéményseprő „elhozta a szerencsét”, sikerült a felvételi.

Harmadéves voltam, amikor szerelembe estünk Tőkés Lehellal. A teológiai tanulmányaim ötödik évében kötöttünk házasságot. Előtte egy bő héttel fogadtuk meg egymásnak, fogadjuk az isteni áldást, bármikor jön. Így történt, hogy amikor sikeres záróvizsgát tettem, első lányom egyhónapos volt. Mindenki segített, elsőnek feleltem, hogy tudjak hazaszaladni és szoptatni. A vizsga után két héttel egy másik mesterképzés végére is pontot tettem egy sikeres diszertálással.

Soha nem volt félelem bennünk. A férjem csodálatos apa, aki ringatott, vigasztalt, babusgatott,

pelenkát cserélt, altatott, amikor én tanultam vagy később dolgoztam. 2014 szeptemberében érkezünk a gyergyószentmiklósi gyülekezetbe, itt kereszteltettük meg lányunkat. Kata születése után 19 hónappal jött világra Ilka.

Nagy a hálám ezekért az áldásokért, ezért a nagy gazdagságért. Ott vagyok, amiről a székelyudvarhelyi templompadban álmódoztam. Hiszem, hogy soha semmi sincs hiába. Én is többször buktam el és meg, de tudom, szükségem volt erre ahhoz, hogy teljes valójában felnőhessek. Mióta a nőfeleség-anya-lelkész kihívásaiban élek, egy gyógyítási történet jézusi megerősítése ad erőt: „...a hited megtartott.” (Lk 18,42b)

A hit megtartó erejét nap mint nap érzem. Leginkább akkor bizonyosodok meg erejéről, amikor a veszélyben, bajban tudok bízni a jóban, és elkeseredés helyett tudom a megoldást keresni, a lehetőségeket nézni. Úgy érzem, hitem erős falában bizodalom, jóság, öröm van, erősen tartanak, hogy ne csüggedjek. Jó ez!

Ennek az isteni adománynak sokat köszönök, de azoknak is, akik bennem ezt az adományt gondozták, nevelték, óvták. Köszönöm azoknak, akik esélyt és lehetőséget láttak bennem. Köszönöm a bátorságot, amely által – a Republic együttest idézve – mindig indultam, nem félve attól, hogy hazám majd rám talál-e. Köszönöm a feladatot, hogy utakat járó, másnak utat adó, utat vágó lehetek!

Az örök életről unitárius nyelven

SZABÓ ELŐD

• Húsvét a keresztény vallás legtitokzatosabb ünnepe, amely éppen a lényegéből fakadó kérdések mélysége miatt nevezhető akár legnagyobbnak is.

Húsvét a zsidó vallásúak számára, így természetesen Jézus számára is az Egyiptomból való kivonulás emlékét szolgálja. Ez a legnagyobb csoda, amit Isten tett népéért. Reménytelen helyzetben voltak, szenvedtek, rabszolgák voltak, s a legsúlyosabb gond az volt, hogy lassan már bele is törődtek helyzetükbe.

Álljunk csak meg egy pillanatra! Mintha csak a halál megjelenése által okozott állapotról beszélnénk. Reménytelenség, szenvedés, tehetetlenség, s mindezek mellett a valóság elkerülhetetlen elfogadása. A kereszténység bizonyára tévesnek tartja a zsidó felfogást, miszerint Isten legnagyobb tette egy nép felszabadítása volt. Egy ilyen felszabadulás, bármennyire is reménytelennek tűnő helyzetből, mégiscsak egy történelmi folyamat része, s ezáltal nem is teljesen csoda. Az igazi csoda, az igazi húsvét csak Jézus halála után következett be: harmadnapra Isten feltámasztotta! A visszafordíthatatlannak vélt halált semmissé tette! Ez a cselekedet a mai keresztények legtöbbjé számára azt jelenti, hogy a feltámadás minden ember számára lehetséges.

Mit gondoltak a halál utáni dolgokról a keresztények, a kereszténység előtt, a kereszténységen kívül? Mit gondolnak az unitáriusok a halálról és az örök életről?

A vallások kialakulásának egyik mozgatóóka az volt, hogy az ember félt az ellenőrzésén kívül álló ismeretlen erőktől, amelyek bármikor sújthatták életét. Azért, hogy mégis valamit tegyen ezekben a helyzetekben, különböző formákban próbált meg kapcsolatot teremteni a nála nagyobb erővel: imádkozással, ajándékozással (áldozattal), vallásos szertartások, jelképes cselekedetek gyakorlásával, az időnek és a térnek szent és profán (köznapi) részekre való felosztásával.

Sokféle félelemről van szó. Azok közül sokat az ember fejlődő tudásával, gyarapodó értelmével feloldott, de a legnagyobbat, a végsőt a mai napig nem tudta feldolgozni: a halált. Éppen ezért minden vallás egyik sarkalatos kérdése, hogy mi lesz az emberrel a halál után.

A kereszténység nagy többségének válasza az, hogy a halál után a lélek Istenhez tér, aki egyszerre gyakorolja az igazságosságot és a kegyelmet, és magához veszi a lelket. De eljön egy óra, amikor majd azon az úton, amelyen Jézus járt, minden ember számára megnyílik a lehetőség a feltámadásra. A legnagyobb kérdés ebben a felfogásban az, hogy ez a feltámadás feltételekhez van-e kötve, vagy pedig minden

ember számára elkövetkezik Isten egyetemes szeretetének jeléül.

Lényegében a kereszténységet megelőző időkben is ehhez hasonló örökélet-hitet tanítottak a vallások. Az ókori egyiptomiak, a germán törzsek vagy az amerikai civilizációk vallásai is arra törekedtek, hogy az embert a túlvilági élethez szükséges tárgyi és tudásbeli feltételekkel ellássák: varázsigékkel teleírt tekerceket, fegyvereket, használati tárgyakat vagy az emberáldozat gyakorlatán keresztül akár a túlvilági életre szolgálókat helyeztek a halottak mellé a piramisokba, sírokba. Ezek a cselekedetek mind egy olyan túlvilági életben való hitet tükröznek, amely nagyon hasonlít a földi élethez, ezért ugyanazokra a feltételekre volt odaát is a legnagyobb szükség.

Az örök élet kérdése rendkívül bonyolult és ugyanakkor kényes téma. Akkor kerülünk még nehezebb helyzetbe, ha azt akarjuk megfogalmazni, hogy miként vélekednek erről a kérdéstről az unitáriusok. Első dolgunk az lenne, hogy a kátét fellapozzuk, de az örök életről szóló fejezet csupán két kérdést foglal magában. Elmondja, hogy a halál a világ egyik szabályszerűsége, természetes, valamint utalást tesz a halál utáni igazságszolgáltatásra. Amikor ehhez a fejezethez a konfirmáló ifjakkal eljutunk, mindig azt mondom, hogy az igazi válaszok a válaszok alatti nagy, üresen maradt részeken találhatóak a lapnak, mert azt mi kell megtöltsük.

Ennek az önálló lelki-szellemi házi feladatnak unitárius hitem szerint három alapelve van:

Az örök életről vallott felfogás hit, s a hit személyes, így mindenki maga kell elgondolkodjon, elmélkedjen róla.

Jézus tanítása a másik alapelv, amelyet ebben a kérdésben is alkalmaznunk kell. Az unitárius vallás nem taníthat olyasmint, ami Jézus tanításának ellentmond, vagy abban nem lelhető fel.

Az unitárius vallás nem taníthat az Istentől ajándékba kapott értelemnek ellenkező eszméket.

Ezek alapján néhány gondolatot szeretnék megosztani személyes örökélet-hitemből, anélkül, hogy azt állítanám, ez az unitárius felfogás. Inkább úgy fogalmaznék: ez az én unitárius recept szerint kialakított, de saját gondolataimmal és élettapasztalatommal megfűszerezett meggyőződéselem.

A test halál utáni sorsát ismerjük. Felbomlik, szétoszlik környezetében, más életek táplálkoznak a felszabadult energiákból. Figyelembe véve, hogy az én fogalmához a testem szervesen hozzátartozik, a halál után személyes létem útjának folytatásában nem tudok hinni. A halál utáni személyes lét hite számomra azt jelenti, hogy az önző ember nem tudja elfogadni

Giotto: *Ne érints engem* (1305 k.)

létének határait, nem tudja elfogadni, hogy nélküle működik tovább a világ törvényszerűségei szerint. A kereszténység is erre az önző felfogásra építette örökélet-hitét, de ennek a tannak nincsenek jézusi alapjai. Jézus zsidó mesterként, prófétaként nem spekulált a halál utáni élet kérdéseiről, hanem a jelenben, a mostban próbált utat mutatni. Ha Jézus örökélet-hitét kellene megragadjam, akkor leginkább a Hegyi beszéd következő mondata jut eszembe: „Aggódásával ki tud-

ná meghosszabbítani életét csak egy perccel is?” (Mt 6,27) Jézus ebben a részletben arról beszél, hogy az aggodalom a hit hiányát tükrözi; tehát aki pontosan meg akarja rajzolni a túlvilági élet térképét, az nem hitéről, hanem éppen hitetlenségéről tesz bizonyosságot. Jézus a halál utáni életről is, akárcsak a földi életről, csak egy alapigazságot jelent ki: Isten szeret minket, s ez a meggyőződés segít nekünk elfogadni az elmúlást, az elmúlással kapcsolatos tudatlanságunkat. A test mintájára hiszem, hogy a lélek is szétoszlik: nem marad egység, de nem is semmisül meg, hanem más életek, más lelkek táplálkoznak belőle. Ezért nem aggódní kell, hanem életünket okosan szétosztani. Kinek oszthatom szét? Embertársaimnak. Elsősorban családomnak, kiemelten gyermekeimnek, akik egészséges esetben halálom után is éltetnek engem életükön keresztül. De szétoszthatom lelkemet mindenkinek, akivel találkozom. Ha tisztelettel, együttérzéssel, szeretettel, békeséggel fordulok embertársaim felé, akkor ezáltal szétosztom a belém lehelt isteni lelket, s az a világban marad halálom után is. Én (ego) nem vagyok örök, de az élet örök. A testem múlandó, de alkotóelemei továbbélnék. A lélek elveszti egyéniségét, de a nagy Lélekben, mint folyó vize az óceánban, egységre talál.

Húsvét közeledtén keressünk alkalmakat, csendes percek, órákat, amikor mi is elmélkedhetünk, s gondolatainkkal mi is a mi lelkünk ízlése szerint fűszerezhetjük meg, alakíthatjuk ki azt az örökélet-hitét, amely elfogadható és megerősítő számunkra!

Elmélkedés az örök életről a dió és a zöldhagyma ürügyén

FEKETE LEVENTE

• Kedves komám, Bihari József mesélte, hogy Nagyajtán élt hajdanán a falu másik felében ama közismert feleség, aki akkurátusan figyelmeztette férjét, amikor az másodszor is nyúlt volna a sült kolbász után: „Vigyázz, nehogy megártson. Tudod...!” Aztán jött is rá a válasz jámborul: „Tudom, tudom, a gyomrom miatt” – nézett rá vissza cingár szerénységgel alázatosan. A kolbászt aztán megette a feleség. Rengett a hely, amikor megmozdult. „Na, ne mind taszigáljuk. Tudod, a lábas végett.”

Szóval, csupán a rendszer és alkalom végett mondom én is: adott az örök élet. De ez így eléggé elvont. Kell valami, amibe megakad a szem, belebotlik a kéz. Mert szép a szerelem, de igazából akkor esik jól, ha van, akivel megosztani. Így lesz a gyakorlat az elmélet tanítómestere. Az élet valóság. Apró részekből áll, de mind összefüggnek. Kapcsolat van közöttük. Egyfajta

hatásmechanizmus. Ha éppen akkor érsz a kerítéshez, amikor a palota őrzője örült ugatással, hatalmas fogakkal acsarkodva annak nekiront, megugrik a vérnyomásod. Tudod, az ijedtség végett. Mellékvese, adrenalin, vérellátás. Így működik ez. Az ok eredendően okozatot von maga után. Jó, ha megúszod szívinfarktus nélkül. Van, aki beveszi a gyógyszerét, és csendesen hozzáteszi: „Nem vagyunk 18 évesek.” Végül is egy véget nem érő metamorfózis. Egy folyamat. Ennek vagyunk a része. Az örök törvény az állandó átalakulás. Semmi sem kivétel ez alól. Még a műanyag szatyor sem. Kell neki legalább 550 év, de az is lebomlik. Azonban ez egy teljesen más történet. Hamarabb megy a diónál. Mármint az átalakulás. Vagy a... zöldhagyma. Csak a dió olyan grandiózus, tiszteletre méltó. A zöldhagymából reggeli lesz. Vitamin, rostanyag... És kész. Tudod. A dióból fa cseperedik. Nagyra nő, ha-

talmas koronával. Árnyékában pihennek kicsik és nagyok, találkoznak, szerelmek születnek, bölcsőt ringatnak. Ágain a madarak fészket raknak, stb., stb. A vén diófa néma tanúja életnek és halálnak nemzedékről nemzedékre. Sőt, még karácsonykor is velünk van. A diós bejgli! Bizony. A hajdani kis dióból karácsonyról karácsonyra desszert lesz, ünnepi tészta. És húsvétkor az eltett és beérett finom diólikőr! Istenem! Jó esély egy kellemes metamorfózisra. És ha már húsvétről van szó, pazar ízkombináció az ünnepi reggeli mellé a finom, friss zöldhagyma. Minden évben.

Végül is, mindketten velünk vannak, ahogy sok minden, ami láthatóan és láthatatlanul, megkopottan vagy új formát öltve kísér minket. Miként szüleink és eleink, ahogy általunk és bennünk is élnek. Ahogy mi is részei vagyunk a nagy egésznek, és leszünk részei ezután is. Ugyanígy. Nemzedékről nemzedékre. Mert például a fiam ugyanúgy megy, ahogy én, és a lányaim, ahogy a feleségem. És én, ahogy édesapám. Mondják is sokan, akik ismerték. De van itt még valami.

A kapcsolat. Mert ez is része az egésznek. Nem a genetikai kapcsolatra gondolok. Itt egészen másról van szó. Arról, hogy például hová ültettük a diót. És aztán hogy tartottuk számon? Panaszkodnak. Nem akar nőni az a fa. Sínylődik. Az igaz, hogy a talaj eléggé kavicsos, sovány, de gondolták, majd jó árnyékot tart a kis ház mellett. Előtte többször átültették. Állítólag az jó neki. Trágyázták is. De csak az elején. Nincs mindenre idő. A víz, az kell az állatoknak. Néha locsantanak oda egy keveset. Kár érte, mert jó nagy szemű, és nem is kulcsos. Biza-biza. Odaültették, s aztán az Úristen viselje gondját. Hát ő viseli, mert ad esőt, de trágyát a gazda kellene hordjon a gyökerére, és ha nagyon kavicsos a talaj, akkor többet kellene öntözni, különösen, amíg fejlődik a csemete, főleg szárazabb időszakban. Szóval, úgy néz ki, hogy nem túl jó a kapcsolat a gazda és a diófa között. Kár érte, mert jó fajta. Hiába világbajnok távfutó a mama és még apu is, kiktől az ifjú reménység sportra alkalmas alkatot, tehetséget örökölt, ha tüdejében több a cigifüst, mint az oxigén. Vagyis: milyen a kapcsolata a tüdőnek az oxi-

génnel? Ez a kérdés. A szervezetnek a levegővel? Mert ugye a sprinthez kellene. Hát a fának a gazdájával? Mert az igaz, hogy a mi drága jó Gazdánk életre hív, esőt, napsugarat és szelet ad, levegőt, erőt, egészséget. De házat csak nekünk kell építenünk. Nekünk kell hinnünk abban, hogy van ennek értelme és a munkánknak és az imádságnak. A kapcsolatainknak. Van értelme a türelmünknek, a figyelmességünknek, a megértésünknek, a jó akaratunknak, a kitartásunknak, a szeretetünknek, a bizalmunknak. Hogy időt szánjunk egymásra. Nekünk kell hinnünk abban, hogy van értelme a megbocsátásnak és a bocsánatkérésnek. Egyáltalán, hogy akarsz ezek nélkül élni?

És nekünk kell belátnunk azt, hogy ezek nem egyszerű dolgok, és nem mennek könnyen. És azt is, hogy ezek nélkül nem beszélhetünk normális emberi életéről. Csak sínylődünk. Nekünk kell belátnunk, hogy ezek csak akkor működnek, ha fontosnak tartjuk a kapcsolatainkat. Ok, okozat. Nincs új a nap alatt. Nekünk kell rájőjjünk, ráérezzünk arra, hogy a feladat néha meghaladja erőnket, tudásunkat. Hogy elkel a segítség. Hogy nemcsak én, de a másik is fontos, és amit mond, és akar, és tesz, és hisz. És ugyanolyan fontos az ő célja is, és az ő öröme és fájdalma, mint az enyém. Hogy neki is segíteni kell, nemcsak nekem, hogy őt is biztatni kell, bátorítani és sikerein vele együtt örülni a jó felett. Azt mondják: az öntözés csak pótolja az esőt. Ha nem jön felülről az áldás, a drága fa halálra van ítélve. Ezért van szükségünk a kapcsolatra Istennel. Hogy ne csak önmagunk körül keressgéljünk, mint a rövidlátó. Mit gondolsz? Ez a bölcsesség? A válasz ott van benned. Szeretetkapcsolataid gyönyörű, múltó pillanatainak tiszta élményeiben. Abban a tudásban, amit abban a pillanatban kaptál, amikor másnak ajándékot adtál. Ott van hálaadó imádságaidban. Hogy megtehetted.

Azért megnyugtató tudni, hogy ha elérkezik az este, és a kaput és a főbejárati ajtót bezárjuk, ezzel a kapcsolatunk nem szűnik meg sem az emberekkel, sem Istennel. Ha van.

Örök élet. Igen. Nem csak a húsvéti ünnep végett.

Sajtóközlemény

Ünnepi konferencia az Országházban

• A Magyar Unitárius Egyház partnerségben az Országgyűlés Hivatalával ünnepi konferenciát szervezett 2018. március 9-én, az Országház Felsőházi üléstermében. Az emlékkonferencia újabb kiemelkedő állomása az egész éven át zajló jubileumi rendezvénysorozatnak. Az idei év kezdetén Bálint Benczédi Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház püspöke 2018-at a vallásszabadság évének nyilvánította, amely által az unitárius egyház az 1568. évi Erdélyi Országgyűlés vallásügyi törvényalkotását kívánja méltatni. A világon először ugyanis Tordán nyilvánította ki az Országgyűlés a gyülekezetek szabad lelkesválasztásának jogát. A vallásszabadság évének elnevezett jubileumi év mostani konferenciája egyben tudatosítani kívánja Magyarország Országgyűlésének február 20-án elfogadott ünnepi törvényét, ami által méltatta az erdélyi jogelődje 450 évvel ezelőtti döntését, kinyilvánítva, hogy a vallásszabadság kihirdetése kiemelt nemzeti érték, január 13. pedig a vallásszabadság napja.

A mintegy 500 résztvevős rendezvényre 340-en érkeztek különböző erdélyi unitárius egyházközsegekből, akik a magyarországi unitárius egyházkerület képviselőivel és rangos politikai-közéleti meghívottakkal közösen hallgatták meg az előadásokat.

Az ünnepi konferencia áhítattal kezdődött, amelyen Kászoni-Kövendi József, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének püspöki helynöke mondott imát.

Kövér László, Magyarország Országgyűlésének elnöke köszöntőbeszédében elmondta, amit a történelem a magyarságtól elvett, azt a kultúra igyekezett visszaadni. A magyarság idegen erők fennhatósága alá került, azonban a Kárpát-medencében megtartó ajándékot kapott Európától, a reformációt, de adta is cserébe a vallásszabadságot.

Ezután Lázár János, a Miniszterelnökséget vezető miniszter köszöntőjében kifejtette, a tordai vallásszabadság alakítója volt a sajátos európai életformának,

amely nemcsak hordozta, hanem formálta azt, amit ma úgy hívunk: európaiság.

Kovács István, a Magyar Unitárius Egyház közügyigazgatója köszöntőbeszédében elmondta, hogy február 20-án Torda szellemisége költözött be az Országházba. A tordai szellemi kincs 450 év után méltó helyére került, s fokozatosan közkinccsé válik.

A konferencián négy előadásra került sor.

Horn Ildikó, az ELTE Középkori és Kora Újkori Magyar Történelmi Tanszékének tanszékvezetője *Az 1568. évi tordai országgyűlés vallásügyi határozatának jelentősége, eszmeisége és történelmi korviszonyai* címmel tartott előadást. Az előadó elmondta, hogy a vallási türelem elve az erdélyi fejedelmek hűségesküjének visszatérő mozzanata volt, s ezáltal bizonyítható, hogy ez eszme a korabeli erdélyi gondolkodás meghatározó, szerves részét képezte.

Kovács Sándor, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara egyháztörténelem tanszékének oktatója *Az unitárius egyház a magyar nemzet, a művelődés és az oktatás szolgálatában* címmel tartott előadást. Az egyetemi oktató előadásában olyan személyiségek élettörténetén keresztül emelte ki az unitárius egyház közszolgálati szerepét, akiket méltatlanul feledett el az utókor, de akik közösségmegtartó és -építő szolgálatukkal elévülhetetlen érdemeket szereztek.

Rác Norbert Zsolt, a kolozsvár-belvárosi unitárius egyházközség lelkésze *A vallásszabadság a tordai vallásügyi törvénytől a 21. századig* című előadásában kifejtette, a szabad vallásválasztás eszméje hosszú történelmi fejlődésen ment át. Ebben a fejlődési folyamatban viszont minden kétséget kizáró módon az 1568-as tordai törvény korát megelőző mérföldkő.

Czire Szabolcs, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara bibliai tanszékének oktatója *A magyar unitárius hitelvek sajátosságai* című előadásában négy témakörben mutatta be az unitárius vallás alapvető hitelveit. Az előadó szerint az unitáriusok vi-

szonya a kereszténységhez olyan, mint a székelyek viszonya a magyarsághoz. Azonosak, de mégis másak.

Az előadások után Elekes Botond Áron, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének főgondnoka, a konferencia levezető elnökeként összegezte az elhangzottakat.

A konferencia végén Csete Árpád, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének az elnöke osztotta meg gondolatait a jelenlevőkkel, majd Bálint Benczédi Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház püspöke Isten áldását kérte a jelenlevőkre. A konferencia a magyar és a székely himnusz eléneklésével zárult. A kötött program után állófogadásra került sor az Országházban. A jubileumi ünnepség a Pesti Vigadóban ünnepi gála-

műsorral folytatódott, amelyet Fülöp Júliának, az egyház programszervezőjének, illetve Barabássy Sándor egyházkerületi felügyelőgondnoknak a beszéde nyitott meg. Magyar régizenei és népzenei ihletésű műsort adott elő Bognár Szilvia, Bodrogi Éva, Kónya István, Szalai Péter, majd Berecz András ének- és mesemondó szórakoztatta közönségét Berecz István, Komáromi Márton, Dövényi Gergely és Kalász Márton közreműködésével. Az estet Soltész Miklós magyarországi egyházügyi államtitkár és Kovács István közügyigazgató szavai zárták.

A március 9-i budapesti ünnepségek főtámogatói: Magyarország Kormánya, az Országgyűlés Hivatala, valamint az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége.

Budapest, 2018. március 9.

SZABÓ LÁSZLÓ

• Olyan volt, mint egy álom. Egy álom, amelyet 450 éve kezdtek álmodni hitelődeink. Egy álom, amelyben benne van őseink élete, hite, egyházépítése és nemzetszolgálat. Egy álom, amelynek megvalósulását mi is naponta munkálhatjuk. Egy álom, amelyet gyermekeink, unokáink és késői utódaink tovább éltetnek majd. Egy álom, amely történelmi léptékűvé magasztosuló ritka pillanatokban egybeolvad a valósággal, hogy ünnepléseinkben életre szóló élményként véssődjön lelkünkbe és örök erőforrásunkká váljon. Ezek az ünnepi élmények melegséggel töltik meg lelkünket, s mintha általunk is összekötnék az eget és a földet, tanúivá tesznek a múltnak s építőivé a jövőnek.

Amikor március 9-én az Országházban örömkönyveink jelezték ennek az álomnak valóra válását, eszembe jutottak őseink, akik unitárius egyházunkért és magyar nemzetünkért éltek-haltak. Hány meg hány magyar unitárius elődünk álma, munkája és élete segítette elő a mi ünneplésünk magasztosságát. Milyen sokan voltak ott velünk lélekben, akik az elmúlt 450 évben rászolgáltak egyházközösségünk megbecsülésére. A történelem során hányszor

kényszerítettek hátrányos és megalázott helyzetbe minket a politikai rendszerek, a hatalmi erőviszonyok vagy éppen a belső közömbösség. Milyen jó lenne erről a jubileumi alapról folytatni egyházunk és nemzetünk szolgálatát!

A fentiek szellemében Isten iránti hálával gondolok vissza a március 9-i országházbeli emlékkonferenciára és a Pesti Vigadóban tartott gálára, akárcsak a január 12–13-i kolozsvári és tordai évadkezdő ünnepségeinkre, valamint az Országgyűlés február 20-i emléktörvény-alkotására. Reméljük, hogy ezek alaphangulata belengi a további jubileumi rendezvényeinket, és a részvétel örömeiben sok-sok hittestvérünk osztozik az év során. Örömmel tölt el, hogy eddigi ünnepségeinket szép számban tisztelték meg jelenlétükkel más felekezetű nemzetársaink, ami egyházunk társadalmi megbecsültségének erősödését is jelzi.

A március 9-i álomszerű ünnepségeink megélésének lehetőségéért legyen áldott a gondviselő Istenünk! Illesse köszönet mindazokat, akik bármilyen módon hozzájárultak ahhoz, hogy a 450 éves álom a mi életünkben újra megérintette a valóság felszínét!

Európai örökségünk, a vallásszabadság

GYERŐ DÁVID

• A 2018-as emlékévk tervezésekor kiemelkedő szempontként javasoltam, hogy a 450 éves unitárius örökséget ne csak magyar, hanem nemzetközi unitárius és európai összefüggéseiben is értékeljük. Ennek megfelelően előbbire a világ más unitárius egyházaival való együttműködésben, utóbbira a vén Európa intézményeinek keretei között kerítettünk lehetőségeket.

Az unitárius ünnepélyek európai kivitelezése olyan időszakra esik, amikor a földrészen mélyre nyúló eszmecsere folyik az Európai Unió jövőjéről és azon erőfeszítések értelméről, amelyekkel az európai nemzetek a saját szükségleteiken túl az európai közösségek javára lehetnek. Az évfordulós rendezvényekkel lehetőségünk nyílt annak szemléltetésére is, hogy az európai közösségben való hit és az európai eszme életetése nem a mi időnkben kezdődött, és nem csak a mi nemzedékünk kérdése. A 450 éves unitárius történelem az erdélyi sajátosságok európai környezetben éltetésének, olykor átmentésének, máskor virágoztatásának a története is. Európai összefüggésben éltünk európai módra, amikor nyugatról elüldözött eretnekeket fogadtunk be, amikor legjobb diákjainkat európai egyetemekre küldtük továbbtanulni, amikor úttörő szellemi termékeinket cseréltük ki egymással, amikor az üldöztetés és elnyomás sötétjében túlélésre biztattuk egymást, s amikor az újra meg újra eljövő építkezések idején egymás segítségéből merítettünk. Nekünk érdemes volt hinni az európai együttlétek értelmében – derül ki a magyar unitárius múlt vizsgálatából.

Az első európai rendezvény január 23-án volt Brüsszelben, az Európai Parlament székhelyén, Sógor Csaba, Winkler Gyula és Tökés László európai parlamenti képviselők meghívására. Az erdélyi vallásszabadság 450 éve című konferencián Molnár Lehel egyházi levéltáros a vallásszabadságot mint erdélyi sajátosságot mutatta be, Rüszt-Fogarasi Enikő egyetemi professzor és Rácz Norbert Zsolt lelkész a vallásszabadság eszméjének történelmi hátteréről és európai alakulásáról beszélt, Varga Attila alkotmánybíró és Gyerő Dávid főjegyző pedig a vallásszabadság európai

Sógor Csaba, Bálint Róbert Zoltán, Winkler Gyula és Gyerő Dávid

pai alapjogi vonatkozásait vázolta fel. A konferenciát követő kiállítás a vallásszabadság időbeni alakulását mutatta be a magyar egyházak közös örökségeként, és kiemelt jó pár olyan erdélyi példát, amely a felekezeti együttélés gyakorlati hozadékait bizonyítják Erdély mai valóságában. A kiállításon az Európai Parlament alelnöke átvette azt a megkeresést, amelyben az erdélyi történelmi protestáns egyházak azt kérik az Európai Parlamenttől, hogy január 13-át nyilvánítsák a vallásszabadság napjává.

A brüsszeli kiállítást március közepén az Európai Parlament strasbourg-i székhelyén is sikerült bemutatni. A szabadabb szervezési körülményeket biztosító parlamenti klubban tartott megnyitón európai parlamenti képviselők és munkatársaik, a diplomáciai testületek képviselője, egyetemi oktatók és hallgatók, valamint elszármazott hazánkfiak részt. Sógor Csaba és Winkler Gyula európai parlamenti képviselő köszöntőbeszédet mondott, Gyerő Dávid főjegyző a vallásszabadság eszmei örökségét erdélyi és európai vonatkozásban értékelte, Bálint Róbert Zoltán előadó-tanácsos pedig bemutatta a kiállítást. A rendezvényt erdélyi borbemutató egészítette ki, ahol a kárásztelki Vinca pincészet borait lehetett megismerni.

Az európai közösségek értelmét vizsgáló nemzeti eszmecsereknél a közepén járunk. Akik hisznek a földrészi együttélés értelmében, azoknak az is világos, hogy az európai eszme éltetése nem végződhet velünk, és nem szabad lehanyagolnunk a mi napjainkban. Igaz, hogy e napokat a társadalmi együttélés új kihívásai árnyékolják be, sőt olyanokra is kilátás van, amelyekre ma még nem is gondolhatunk. Ezzel együtt igaz az is, hogy ahogy Isten segítségével a múltban megtaláltuk a nehézségekből való kiutat, úgy hitünk a jelenben való azonos hozzáállásra biztat. Hogy ennek rendjén új képességeket kell elsajátítani, az valószínű – de hogy az alapvető unitárius értékek felmutatását folytatni kell, az bizonyos: a lelkiismereti és vallásszabadság védelmét, a felekezeti türelem és bizalom gyakorlását, a másság elfogadását, az együttműködésre való készséget.

A Napháromság meséje

CZIRE SZABOLCS

• Hol volt, hol nem volt, az idők kezdetét is megelőzően volt a Nap, és lett a Föld. A Föld minden éltető energiát a Naptól nyert. Reggel fényében mosta tisztára arcát, és alkonyában megfáradt vándoraival tért nyugovóra.

Kezdetben volt az Egység, a Nap egysége. Az ő erejét látták a vizek áradásában, a tavaszi rügy mocsnásában, a gyümölcs zamatának édesében. Melegére sóhajtottak termő magért az eső utáni barázdák, lélegeztek párát a kéklő hegyek. Ő csalta elő a hideg testű hüllőket napsütötte kövekre, és küldte lombtakarók hűvös árnyékába a ragadozókat. Belőle áradt az élet, neki mondtak köszönetet a családi élet minden áldásáért.

A Napot vélték felragyogni az ember csiholta első szikrában, őt látták lobogni minden családi tűzhely fényében, őt imádták sötét templomok szent tüzeiben. Egyre több különös történet született a fényről, és minden nép megalkotta a maga ősi mítoszait a tűz születéséről. Mivel a Nap túl távol volt, könnyebbnek látszott a közeli fényt és tüzet imádni. Azt vélték a Napban látni, amit a fény és meleg megtanított nekik.

Az Egy, Örök, Igaz Nap, amely mindenki életét jelentette, mégis az emberiség nagy megosztója lett. Az ember megértési vágyában egyre bonyolultabb elméleteket gyártott a Nap kilétéről.

Az első nagyobb viták a sötétségről szóltak. Van-e a sötétségnek önálló létezése? Ki teremtette? A többség abból indult ki, amit látott, tapasztalt: minden este eljött a sötét, magába burkolta a világot, és leple alatt félelmet érzett az ember. A Sötétséget nagybetűvel kezdték írni, mert ő a Nap ellenlábasa, ősellensége, vallották egyre többen. Ott ólálkodik a fényben is, mint ellenség a vár körül, és ha repedést talál, azonnal támad. Ezek az emberek figyelmüket a Napról mindinkább a Sötétségre irányították, megalapították a maguk félelemvallásait, és üdvösséget, fényhez jutást csak és kizárólag magukon keresztül hirdettek.

De maradtak olyanok, akik tudták, hogy csak és kizárólag a Nap létezik, ő az egyedüli Van. A sötétség csak a fény hiánya. Ők nem a sötétségtől való félelemre építettek egyházat, hanem az egy Nap tiszteletére, szeretetére. Nem sötétségűző rítusokat honosítottak meg, hanem annak az útját keresték, hogy fényt vigyenek oda, ahol az hiányzik.

A legfőbb vitákat mégis a Nap, a fény és a meleg viszonyának a tisztázása jelentette. Akik a Nap egységét vallották, azok tudták, hogy a fény és a meleg annak kiáradása, mint ahogy az éltető erő, az elektromágneses sugárzás és megannyi más jelenség. Ezek mind az egy Nap földi manifesztációi. De voltak olyanok, akik ősi, hármas osztatú mítoszokat alapul véve a fényt és a meleget külön személyként próbálták értelmezni. Évszázados vitákba keveredtek az emberiség írástudói. A három elem egymáshoz való viszonya könyvtárnyi irodalmat termelt. Keleten inkább alárendelt viszonyt javasoltak, a Fény és Meleg a Nap alárendeltje, annak következménye, mert a Nap teremtette őket, mondták. Nyugaton inkább az azonos természet mellett törtek pálcát, görög filozófiai elemekkel érveltek: a három elem *homoousion*, azaz egyenlő lényegű.

A vita annyira elmérgesedett, hogy császár elé viték. A császár korábban álmot látott: harcait a fény nyilai segítették. Amikor tehát megtudta, hogy egyesek a fényt önálló isteni személynek tekintik, azonnal melléjük állt. Harcaihoz elkelt az isteni segítség. Szent dogmává formálták hát az álláspontot, így rögzítve a helyes formulát: Nap, Fény, Meleg, teljes Napháromság, egy örök igaz Nap. És üldözni és átkozni kezdték azokat, akik kitarítottak a Nap egysége mellett.

Őket azonban ez nem zavarta. Egy a Nap – vallották töretlenül. És valahányszor a Napra néztek, megteltek annak fényével és melegével. Éltető erejét mindenben ott látták magukban és maguk körül. És tele volt szívük a Nap szeretetével.

Szaladjunk a vallásszabadságért!

Egyházunk szervezésében január 13-án indult el a FreedomRun nevű kezdeményezés: a vallásszabadság 450 éves évfordulója alkalmából minden szaladni kedvelő unitáriust és más felekezetűt 2019 novemberéig 450, illetve 1568 km megtételére hív.

A közösen szaladókhöz május 1-jéig lehet csatlakozni a freedomrun@yahoo.com e-mail-címre küldött levéllel, amelynek tartalmaznia kell a jelentkező nevét, címét, életkorát, telefonszámát, pólméretét és

a kategória megjelölését. A jelentkezési díj 20 lej. A következő lépés az *Endomondo* nevű alkalmazás telepítése, amelynek segítségével nyomon követhetők a résztvevők, a saját teljesítmények, a megtett és a hátra levő kilométerek. A FreedomRun nem vetélkedő, és nem is igényel profi sportolói háttérrel, hiszen a cél az, hogy kitartással minden résztvevő elérje választott célját.

A részletekről a kezdeményezés Facebook-oldalán (Freedom Run) vagy a regisztrációs e-mail-címen lehet többet megtudni.

Amerikai álmom

PÉTERFI ZITA ÁGNES

Az Amerikai Egyesült Államokban jelenleg két unitárius univerzalista szeminárium működik. A San Francisco melletti Berkeleyben a számunkra inkább ismert Starr King-egyetem, a másik pedig a Chicago központjában lévő Meadville Lombard Theological School. Ez utóbbi a negyedik éve meghirdetett pályázatával a világ különböző pontjaiban élő unitárius lelkészeknek/vezetőknek ad lehetőséget egyhónapos képzésre. A képzés célja a konkrét tárgyi tudás bővítése mellett a kapcsolatok építése. (J. J. M.)

Nézz az ég felé

A tizenkét órás repülőút után kicsit félve, álmosan, mégis izgatottan léptem ki a chicagói reptér kapuján. A látvány vegyesen hatott: a taxik tömkelege, a sok ember, az a sok-sok bőrönd, amit húztak maguk után, zaj, köd és rettentő hideg... Pillanatra csupán, de megálltam. Egy nagy levegő: itt vagy! Megérkeztél, minden rendben lesz – biztattam önmagam. A másfél órás buszozás alatt, a város központjág szívem össze-vissza kalapált, kiszállva kicsinek, aprónak és kissé elveszettnek éreztem magam. A belső hang azonban nem hagyott magamra. A félelmem elillant, a kalandvágyam megerősödött, s már indultam is felfele megkeresni a szobám, ágyam, mely három hétig lett az otthonom.

Idegenből barátta

A lakást egy Fülöp-szigetekről és egy Prágából érkezett unitárius testvéremmel osztottuk meg és laktuk be. Kicsit családdá váltunk. Hihetetlen még csak belegondolni is, hogy az ember milyen hamar kész feltétlen bizalmat szavazni a másíknak, milyen hamar leszünk idegenben idegenből igaz barátokká. Ahogy teltek a napok, egyre több közös értéket találtunk meg egymásban, s bár tudtuk, távol élünk egymástól, más-más társadalmak részeiként, más-más egyház-községeik tagjaiként, más-más hittel, mégis ugyanazzal a reménységgel. Mind azon dolgozunk, hogy a világunk, a kisebb és nagyobb közösségeink jobbak legyenek, megteremtve azt a talpalatnyi mennyországot, amit emberi életnek nevezünk.

Alkotás, művelődés

Január 4-én reggel körbevezettek a Meadville Lombard Teológiai Egyetem épületében, amely felülmúlta elvárásaimat. Sejtettem, hogy minden technikával felszerelt és újszerű lesz, így tátott szájjal nyugtáztam: szerencsés vagyok, hogy 20-áig itt tanulhatok. A tanárok, a diáktársak nyitottan, érdeklődő kíváncsisággal

fogadtak. Olyan szeretettel, amit első pillanattól megéreztem, s az utolsó percig ez a végtelen szeretet tartott a kezében. Az órahallgatás izgalmái, a csoportos feladatok kihívásai dinamikussá, izgalmassá és változatosabbá tették a napokat. Olykor hangoskodó programok emelték egyre magasabbra a kedvet, más-kor a könyvtár csendessége segített átlépni egy más világba. Kihívás volt az első kurzus, mely alatt a lelkeség érdekességeit és nehézségeit vizsgáltuk a mai, egyre szerteágazóbb felekezeti korban. Aztán liberális teológiát hallgattunk bölcs filozófiával fűszerezve, és végül játékosan, tele energiával, nevetéssel alkottuk újra az iskolai vallásoktatás szabályait. Közben meg újra és újra rácsodálkoztunk a már elvetett vagy még használatban lévő módszereinkre. A délutáni előadások során – melyeknek főszereplői elsősorban mi, a nemzetközi vendégek voltunk – munkánkról, tapasztalatainkról, álmainkról számoltunk be. Talán úgy gondoljuk, hogy sok minden elválaszt bennünket, azonban a nagy óceán, amely valóban köztünk terül el, tele van lehetőségekkel, melyeket valahol ott közepesen kellene megtalálnunk és kiteljesítenünk. Mert szívünk ugyanazért a nemes célért dobog, s bár lehet, más lüktetésben, más gyorsasággal, de ugyanazért.

Búcsúzó értékelés

Életem során már számtalan alkalommal tapasztaltam meg Isten gondviselő szeretetét. A tengerentúl is csak azt erősítette meg bennem, hogy a tenyerén hordoz. Lehetőséget adott változtatni azokon a kötelekeken, melyekről azt hittem, nem is léteznek. Alkalmat adott rádöbbenni, hogy egyszerű napjaim során hol és hogyan hibázom. Teret adott a szárnyaimnak, hogy merjem kinyitni, bátorságot, hogy lebeghessek a magasban. Tudom, hogy nem rózsaszín a világ, de én mégis nagyon gyakran látom annak. Megtanultam hinni a következő lépésben, megtanultam többre támaszkodni, mint amit a térkép mutatott meg, figyeltem az útjelző táblákra, melyek az álmaim irányába vezettek, s azt hiszem, elég bátor vagyok már követni azt a csillagot, ami csak nekem világít.

Munkácsy Mihály: Krisztus Pilátus előtt

Élőkép a műről – egy festmény utóélete

ÚJVÁRI DOROTTYA

• A 19. században kialakuló zsenikultusz vonatkozásában két magyarországi alkotót kell kiemelnünk, akiket már életükben körülrajongtak, és tiszteletük a mai napig élénken jelen van a kulturális életben. Liszt Ferenc zeneszerző és Munkácsy Mihály festő a legismertebb alkotók a korszakból, akiknek munkássága meghatározó volt az őket követő generációk számára, sőt ma is meghatározzák művészeti gondolkodásunkat.

Munkácsy Mihályt úgy tartják számon, mint a nemzet festőjét, viszont élete és munkássága megosztja a kutatókat: alkotóévei jelentős részét külföldön töltötte, festményeinek nagy részét is külföldön mutatta be először, csak a 20. század első felében került Magyarországra több műve. Párizsban élt, magyarországi kiállításokon pedig egyre ritkábban, kiszámíthatatlan időközönként szerepelt, de ez nem jelentette azt, hogy a közönség rajongása alábbhagyott volna. Számukra sokszorosított grafikákon vagy fényképeken vált elérhetővé Munkácsy egy-egy festménye. Ehhez Adolphe Goupil és Charles Sedelmeyer műkereskedők üzletpolitikája is hozzájárult, akik külföldön is terjesztették Munkácsy alkotásait, főként reprodukciók formájában (ld. Révész Emese: *Munkácsy az ezredfordulón*).

Az 1844-ben Munkácscon született alkotó pályafutásának alakulása mesészerűnek is mondható. Az 1850-es évek második felétől egy békéscsabai asztalosmesternél dolgozott, majd Aradra került, ahol szegényes körülmények között élt. Miután visszatért nagybátyjához Gyulára, elkezdett rajzot tanulni egy cégtáblafestőtől, Fischer Gyulától. Így ismerkedett meg Szamosy Elek vándorfestővel, aki felfigyelt az ifjú Munkácsyra, és tanítványának fogadta. 1863-ban Pestre utazott, ahol Ligeti Antal, a Magyar Nemzeti Múzeum képtárának a vezetője lett a támogatója. Munkácsynak lehetősége nyílt megnézni és másolni a múzeumban őrzött munkákat. Tanulmányait a Bécsi, majd a Münchener Képzőművészeti Akadémián folytatta. Ismertsége az 1860-as évek legvégén kez-

dett nőni, amikor a *Siralomház* című alkotását megvásárolta egy amerikai milliomos – sikeréről tudósítottak a lapok, így a híre külföldön és belföldön is elterjedt. Egy Zichy Mihálynál tett látogatás után úgy döntött, hogy Párizsba költözik, így az 1870-es évek elejétől már a francia fővárosban találjuk a magyar festőt. Ekkor vette feleségül Cécile Papier-t, támogatójának, de Marches bárónak az özvegyét. Párizsban műtermet és szalont tartott fenn, ahol felkereshették barátai, ismerősei. Élénk társasági életet alakított ki

maga körül, annak ellenére, hogy szűkszávú emberként emlékeztek rá ismerősei.

A fő művei között számon tartott *Krisztus Pilátus előtt* című munkáját 1880-ban kezdte el festeni, és egy évre rá be is mutatták Sedelmeyer műkereskedő palotájában, majd európai „turnéra” indultak a képpel. Minden városban élénk érdeklődés övezte a festményt, ezekről az esemé-

Krisztus Pilátus előtt (1881)

nyekről pedig a korabeli magyar sajtó is tájékoztatott (ld. Bakó Zsuzsanna: *Rendhagyó pályakép*). Az egész országban várták, hogy végre eljusson Budapestre is a mű, amely 1882. február és március között volt megtekinthető a Múcsarnokban. Nagy volt a tolongás, a sajtó a látogatók számát 80–100 000 közé helyezte.

Az esemény kuriózumát csak fokozta, hogy az év elején Munkácsy és felesége is hazalátogatott. A budapesti történésekről az egész országban olvashattak, a vidéki újságok – így a kolozsvári lapok is – mindenről tudósítottak. Munkácsy magyarországi látogatásának szinte az összes percét előre eltervezték: ahogy megérkezett a vonat, nagy tömeg üdvözölte az állomáson, a következő napokban pedig díszbédéket és -vacsorákat, estélyeket és fáklyásmeneteket rendeztek a tiszteletére, budapesti díszpolgári címet kapott, szülővárosában diadalív várta (ld. Császtvay Tünde: *Magyarország Munkácsy előtt / Munkácsy Magyarország előtt. A Krisztus Pilátus előtt fogadása és fogadtatása*). Kolozsvárra mindez a sajtón keresztül jutott el, az 1882-es lapok február végi, márciusi számaiban szinte minden második nap rövidebb-hossz-

szabb cikkek jelentek meg arról, hogy épp hol tartanak a festőfejedelem számára rendezett programokkal. Az *Ellenzék* február 23-i számában hosszasan tudósított arról, hogy milyen bált szerveztek számára: „Egy tündéres káprázat... ez volt a Múcsarnok keddi jelmezestélye, melyen a főváros megkoronázta tüneményeinek tüntetését, melyekkel Munkácsyt itthonléte alatt elárasztotta. Villanyvilágítás és légszeszfény árjában úszott az egész palota, mely e ragyogó látványt kifejtteni volt hivatva. A bejáratától elkezdve a lépcsőkön föl, a termék legutolsó zugáig minden ékítve festményi, szobrászati munkákkal, szőnyegzettel, növényekkel.” Munkácsy szerepéhez méltó jelmezben volt, Rembrandtnak öltözött, felesége flamand ruhája pedig szintén ámulatot keltett.

A *Krisztus Pilátus előtt* festményt nem állt módjában mindenkinek megtekinteni, ezért olyan megoldásokat kerestek, amelyek, ha átalakított formában is, de „elvihették” a képet a városokba. A 19. század kedvelt műfaja volt a *tableau vivant*, azaz az élőkép. A fényképezés elterjedésével csak még népszerűbb lett: a fényképeket viszonylag könnyű volt beszerezni, így rengeteg reprodukcióhoz hozzájuthattak, valamint az élőképeket ezentúl meg is lehetett örökíteni. Így vált lehető-

vé, hogy Kolozsváron is megnézhesék Munkácsynak a *Krisztus Pilátus előtt* című festményét, amelynek a megvásárlása akkorra már nemzeti ügy lett. A lapokból körvonalazódik, hogy miként is került sor a *tableau vivant* elkészítésére. A *Magyar Polgár* március 9-én arról tudósított, hogy Kolozsvárról Sárdi Imre és Kőváry Endre „jónévű festőink” elutaztak Budapestre, hogy megnézzék a kiállított képet.

Az élőkép megvalósításához elengedhetetlen volt, hogy legyen egy reprodukció a műről. Arról nincsenek információk, hogy a két festő hozott volna valamilyen sokszorosító eljárással készült másolatot a képről, viszont Munkácsy megajándékozta Teleki Sándor gróft a festményéről készült fényképpel. Mielőtt a gróf ezt koltói kastélyába vitte volna, a *Magyar Polgár* március 14-én arról értesített, hogy először elhozta Kolozsvárra. Valószínűleg így született meg annak az ötlete, hogy a nagyobb közönségnek élőkép formájában mutassák meg az oly sokat emlegetett alkotást. A „lehető gonddal kiállított másolat” hitelességéhez nem csupán a fényképet vették alapul, hanem a jelenet rendezője, Mátrai B. Béla Budapestre is eluta-

zott, hogy előben is megnézhesse. Az április elején a színházi nyugdíjalap javára tervezett előadások egyik mozzanata a Munkácsy-festmény alapján összeállított *tableau vivant* lett. Március folyamán ismeretterjesztő előadást is tartottak, amelynek témája szintén a festmény volt: Ferenczi Zoltán kiemelte, hogy eddig más művészek „tudósok és múzeumok” Krisztusát festették meg, Munkácsy azonban „a bibliai, valódi Krisztust”. Az ember-Krisztus ábrázolása a képhez kapcsolódó művészettörténeti és művelődéstörténeti kutatásoknak is vizsgált kérdése, azonban megállapították, hogy Munkácsyt nagy valószínűséggel nem foglalkoztatták ilyen mélyrehatóan a korabeli vallásfilozófiai kérdések, amelyek meghatározták a Krisztus-képet (ld. Császtvay).

Nem tudjuk, hogy mennyire foglalkoztak ezzel a

problémával az 1882. április elején színházba látogató kolozsváriak. Őket valószínűleg jobban lekötötte, hogy mit fognak látni a színpadon. A *Magyar Polgár* folytatta a tudósítást, amely betekintést nyújtott a munkafolyamatba. Március 21-én már elkezdődtek az előkészületek, és azt is megírták, hogy a ruhák is a festményen láthatók hű másolatai lesznek. Ekkor már azt is tudták, hogy Tolnai Andor színész fogja

A művész és felesége a műteremben c. festményen (1876)

Krisztust megformálni. A későbbiekben kiderült, hogy Pilátust Szacsuvay Imre játszotta, a vádló pedig Szentgyörgyi István volt. Érdekes, hogy magának az előadásnak az ismertetésére már nem fektettek akkorra hangsúlyt, erről már csak rövid beszámolókat írtak, amelyek esetleg az ügyes rendezést említették meg, mint ahogyan a *Fővárosi Lapok* is tette.

A festmény élőképként való bemutatása nem egyedi eset, a *Fővárosi Lapok*ban olvashatjuk, hogy Aradon is láthatta a közönség a művet, szintén április elején. Ott a színészek mellett műkedvelők is felléptek, a jelenetet, amit ötször visszatapsoltak, görög tüzzel világították meg. A 19. század gyakori jelensége volt az élőkép, s ez is jelzi, hogy mennyire érdekelték az akkori közönséget a képek, amelyeket nem csak látni akartak, hanem átélni – az előkészítés és a megtekintés folyamatában egyaránt. Ugyanakkor azt is mutatja, hogy egy művészért – jelen esetben a nemzet festőjéért – mennyire rajongtak. Ha nem is kereste fel személyesen Munkácsy e városokat, vagy nem rendeztek itt kiállítást, az egész országot érintő lelkesedésnek mind részesei lehetettek.

Türelemmorzsa

SÁNDOR SZILÁRD

Hálaadás a szántóföldért

Jobbat még nem talált fel senki annál, mint amit az Isten teremtett: egybeforrt rögök, időnként összefagyva, máskor összeaszva, meghasadva vagy sárrá szentelődve. Megtermi a bogáncskórót és a gyógynövényt, otthona a fák és virágok gyökereinek. Hagyja, hogy eke vagy ásó hasítsa. Köszönet a szántóföldért, az emberért, aki hallja a föld párájának, lelkének énekét! Nemcsak az ember szántja e földet, de a föld is szántja az embert. Fölszántja a lelkét, az egész életét, amint kézbe veszi a termőrögöket. Mondjunk hálát a szántóföldért, a szántóvető emberért! Mondjunk hálát a jó szavakat elmondani és az ezt meghallani tudó emberért! Mondjunk hálát a felhasított lelkű emberért, aki ahányszor elesett, annyiszor tudott felállni a jó szavak bethesdai biztatása után – és hogy volt, aki szóljon, és volt, aki meghallja és áhítattal ejtse a szót, az ígét a csend szántotta szülőföld otthonaiban és templomaiban.

A vetés reménysége

A földet „megszólítja” az eke, az ásó, a borona, a gereblye, a tárcsa, a vetőgép. A föld nem néma. Ha ter-

Van Gogh: A magvető (1889)

mő a mag, akkor hallhatóvá válik számára a rügyszólongató hang. A szív magasságából földre szórt vetőmag aláhull, majd felnövekedik, ha szárba szökken a csíra. A magokat nem szórja szét a szél, mert a szemenkénti vetőgép az anyaföld méhének ajándékozza őket. Sokszor csak egy jó szót kellene meghallanunk ahhoz, hogy valóban megértsük egymást mi, emberek. Csak egy jó magnak kell a földbe jutnia ahhoz, hogy szárba szökkenjen a termést hozó növény. De van olyan is, amikor vagy a szántás, vagy a boronálás nem volt megfelelő, vagy a magot nem a megfelelő földbe vetjük, mert túl homokos, talán túl savanyú, vagy túl esős vagy száraz az évszak. Mégis: csak az elvetett magnak van esélye csírába szökkeni – csak az elmondott jó szónak van esélye hogy meghallják! A reménység csak az elvetett magok után lesz élővé. Csak az érdes tenyerű magvetők imádságát hallgatja meg az Isten! Csak azok értik meg egymást, aki beszélni és hallgatni is tudnak.

A Gondviselő áldása

A földben a magok – mint kimondott és meghallott szavak – életre kelnek. Ha nem útfélre hullnak, ha nem tövisek közé, ha nem kavicsos helyre – hanem a jézusi jó földbe –, akkor meghozzák a maguk termését. Mekkora erő van egy kis magban: a föld rögei alól felszínre tör, a víz és a fény, a meleg és a szél erejéből és más érlelő áldásokból él. Mekkora életadó ereje van az áldásnak! Pedig az áldás mellett ott van sokszor az átok is: a szárazság, a sötétség, a hideg és a vihar is. És még megannyi léha mag, és még megannyi terméketlen föld! Mekkora áldás termőföldre találni, meg jó magra – mekkora áldás, ha valaki megszólít, és mekkora áldás, ha van, aki meghallgat! Az áldás a Gondviselőnek az ajándéka, amit az örök életnek csendes idejével leng körül, és fakaszt csendet vagy szavakat bennünk. Vannak szavak, amelyeket később hallunk meg, mint amikor mondják, vagy később értjük meg és nem akkor, amikor elhangzik. Vannak szavak, amelyek kimondásához és meghallásához, megértéséhez érlelő idő szükséges – mint az elvetett és termést ígérő magok is ősztől nyárig vagy tavasztól őszig növekednek, érlelődnek.

Az aratni való sok

Gondoljunk az elvetett búzamagra – és gondoljunk most az elmondott kalászérlelő szavainkra. A jó földbe hullott mag kicsírázik, szárba szökken, és kalászt

érlel, ha a nap táplálja, szél simogatja, eső itatja. Az elmondott szavak – mint lélekbe vetett szavak – sokáig visszhangoznak bennünk, meghozzák a maguk termését, kalászeit. A hallgatás húsvéti sziklasíróját pattantja szét a hitben gyökerező, szeretetben érlelődő, kalászt termő szó. A szavak kalászei esélyt jelentenek a találkozásra, a párbeszédre, az önvizsgálatra, belátásra és emberségre, a barátságra, emlékezésre. A szavak kalászeit learatni, szétválogatni a konkolyt és a búzát, majd megőrölni az élet számára megérett magokat. Amennyit szántottunk, annyi esélyünk van a vetéshez, amennyit vetettünk, annyi esélyünk van az aratáshoz. Mégis – látni, hogy az aratnivaló rengeteg. Azért is tömérdek sok az aratnivaló, mert vannak búzamezők, amelyeket évszázadok óta nem arattunk még le, nem táplált minket a kenyere. Azért is óriási ez a learatni való búzatabla, mert újabb és újabb szántóföldek maradtak ugaron, és ezeket időközben felszántottuk, ide vetettünk és a kalászkok lassan megérttek itt is, de az aratáson még csak nem is gondolkodunk. Kérjétek Istent, küldjön munkásokat az Ő aratásába! Tartsatok önvizsgálatot a böjti időben, és ünnepeljétek, ha lejár a böjt.

Kenyér az asztalon

„Az asztal terítve, immár minden kész, gazdagon terített az atyai kéz.” Böjti időszak után végre ünnepi lakoma! Kompótok, finom sültök, nemes borok. Az asztal körül négyszázötven éves és annál is régebbi szavak. Az asztalfőn megszeli a kenyeret a gazda, és szétosztja mindazoknak, akikkel együtt töri meg, majd bort tölt a kelyhekbe. Hálát ad mindenért. Hálaadásában követik társai. Ahogy étkeznek, az asztalról a morzsa az asztal alá esik. A kutyák ebből részesed-

nek. A kutyák – akik nem szántottak, nem vetettek, nem arattak, még csak nem is énekeltek, mint az égi madarak az aratás idejében. A kutyák ugattak, csaholtak, ha éhesek voltak, és közben, ha kellett, hűségesen védték a gazdájukat. A morzsát felnyalták az ebek – de az asztaltársaságból senki sem maradt éhesen az ünnepi lakoma után. Szavak – a nagy beszélgetések felszeletelt kenyeréből egy-egy morzsa. A szavak morzsáiban is ott van az a mag, ami a földbe került – az üzenet jelentésének átadója, meghallgatója. Ezekből a morzsákból jut is, marad is az asztalon is, és az asztal alatt is. De mennyi-mennyi munkára, imádságra, mennyi magtárra és termőföldre, elkötelezettségre, kitartásra, nyitott lélekre, kockázatvállalásra, esőre és napsütésre, ekére és boronára, vető- és aratógépre volt szükségünk ahhoz, hogy morzsa kerüljön az asztal alá is! Többféle mag van, és más és más a termésük. A türelemnek is többféle magja van, és természetesen más és más a termésük. A türelemmorzsák viszont hasonló magok termései nyomán kerülhetnek az ünnepi asztalunkra. Ez a türelemmorzsa 1568 óta – de ennek előtte is már jóval – a nehézségek elhordozása. Ennek a türelemmagnak a titka az Istenbe vetett bizalom erejében gyökerezik. Ezt a türelemmorzsát nem lehet ismét elvetni a földbe, mert termést nem hozhat, elvesztette csírákéességét. Viszont ez a türelemmorzsa elég ahhoz, hogy emlékeztessen a tápláló kenyér ízére, ha éhesek vagyunk, talán egy jó szóra. Emlékeztessen valakire, aki ránk figyelt, aki meghallgatott. Emlékeztessen arra, hogy nekünk is vannak jó szavaink, és mi is meg tudunk hallgatni másokat. Emlékeztessen, de ne csak Káinbélyegeinkre, jónási duzzogásainkra. Hívja életre belső erőinket, hogy feltörjük az ugart, hogy vessünk, arassunk, részesedjünk a jézusi asztalközösségben az úrvacsorai morzsákból, mint a türelem áldásaiból.

A hiterősítő imahétről

Bágyonban az idén a hiterősítő hét március 5–9. között volt. A még télbe szoruló tavasz lehetővé tette, hogy minél többen összegyűlhessünk a hét folyamán, és hűségesen kitartsunk az együtt imádkozásban.

A hét első napján Fekete Levente nagyajtai unitárius lelkész mutatkozott be. Egyedi módon tárta elénk az aggodalmaskodó anya erényeit. Néha maga is elérzékenyülve magyarázta, hogy mi a különbség a túlzásba vitt aggodalmaskodás és az alázat között. Minden bizonnyal sokan rájöttünk, hogy Isten és ember előtt alázatosnak kell lenni, és aggodalmaskodás helyett hinni, imádkozni, bízni és Isten gondviselésére kell hagyatkozni.

Második esténket Czire Szabolcs teológiai tanár tette felejthetetlenné. Az Ézsau és Jákób történetén, a

tál lencséért eladott elsőszülöttségi jog történetével arról az éhségről beszélt, amely mindünk életében jelen van, amely felett, ha uralkodni nem tudunk, akkor mindenünket elcsalja, mindent magunk ajánlunk fel neki, és nem tudjuk, hogy a pillanatért mit is adunk fel, mit adunk oda.

Harmadik este Tőkés Ferenc alsófelsőszentmihályi református lelkész színezte esténket, lelkünket a prédikációjával. Arról a mindennapos érzésről beszélt, amely mindannyiunk szívében ott lapul, és néha erővel ránk tör: a nyugtalanságról. Ott van felnőtt és gyerek, idős és fiatal életében. Majd arról a isteni békeségről beszélt, amelyet Jézus ad, adhat mindannyiunknak. A nyugtalansággal szemben a hitet és bizalmat állította.

Csütörtök alkonyattájt már türelmetlenül vártuk Varró-Bodoczi Barna szentgericei unitárius lelkész,

falunk szülöttjét, aki nőnap alkalmával köszöntött bennünket, nőket, és elgondolkodtatott azon, hogy mit is akarunk az élettől, mit várunk folyamatosan, és mi a célunk Istenben bízó keresztényekként. Az sem maradt ki beszédéből, hogy mit jelent vendéglelkész-ként visszajönni a szülőfaluba, látni a templom padjaiban azokat a gyermekeket, akiknek szüleivel együtt nőtt fel. Meglepetésként a mi lelkészünk megajándékozott minden nőt egy szál virággal nőnap alkalmából.

Pénteken, a záróestén Vetési László református szórványlelkész volt a vendégünk. Arról beszélt, hogy a telhetetlenség milyen nagy betegsége világunknak. Emberségünket csak akkor tudjuk megőrizni, ha megálljt tudunk parancsolni ösztöneinknek, vágyainknak, ha észre tudjuk venni azokat az embertársainkat, akiknek szükségük van lelki vagy anyagi segítségre. Elfordulás helyett odafordulással, egymás iránti felelősséggel tudunk csak közösségben élni.

Az est második felében egy fotókiállításra került sor, anyagát Fekete Béla lelkész gyűjtötte össze csa-

ládátogatás alkalmával. A több száz régi fénykép mély érzéseket váltott ki bennünk, hiszen visszanyúltak dédszüleink életéig, és egy régi világ értékei tárultak fel előttünk.

Az estéket a gyerekek szavalatai tették még színesebbé. A hitelesítő hét szeretetvendégséggel zárult, és úgy éreztük, annyira összeszoktunk és jól éreztük magunkat, hogy még sok héten keresztül folytathatnánk...

Ez a hét olyan felemelő volt, erősített hitben mindannyiunkat, hogy a hétfőn még hideg téli, de péntekre meleg tavaszi időhöz hasonlóan a mi szívünk és lelkünk is kivirult és segít abban, hogy új reménnyel induljunk az előttünk álló tavasznak, évek.

Köszönjük a lelkészeknek de nem utolsósorban Fekete Béla tiszteletes urunknak, hogy megálmodta számunkra ezeket a napokat, és a híveknek is köszönet, hogy együtt bejárhattuk ezt a megálmodott utat. Isten gondviselése legyen mindannyiunkkal és hallgassa meg őszinte imáinkat.

CSEGEZI ILDIKÓ

Az elhívó kihívás

Mindig az egyszerű dolgok vonzottak. Szeretem a lassúságot, a nyugalmat, az egyszerű ételeket, a csendes napokat, a természet közelségét, az egyszerű emberek társaságát. Szeretem azt, amikor úgy érzem, hogy csak karnyújtásnyira van az ég.

És mindezek ellenére már jó ideje hűségese szerelmese vagyok a futásnak és az úszásnak. Kívülállóként egyik sem tűnik egyszerűnek, lassúnak, csendes tevékenységnek.

És mégis... A mindennapi rohanásból, eszeveszett kapkodásból, a határidők szorításából, az állandó megfelelés kényszeréből, szakmámból adódóan a sok beszédből és másra figyelésből áldásként élem meg, hogy időt szentelhetek a futásnak és hétvégente az úszásnak.

Paradox módon a futás számomra nem a gyorsaságot jelenti. A futás lelassulás, magamba merülés, elcsendesülés, folyamatos, derűs belső utazás vagy válaszkérés. A monoton mozgás biztonsága, amikor már nem kell figyelni arra, hogy mi történik a testemmel, a futás megfelelő idő a kérdések megfogalmazására, a jókor érkezett válaszok befogadására.

A futás az a saját magamra szánt, magammal eltöltött idő, amikor sosem vagyok magányos, sosem vagyok egyedül, mert velem van Isten. A futás számomra csendes imádkozás, találkozás a Teremtővel.

Az elmúlt évben hirtelen jött betegséggel kellett szembenéznem, amelyet erős gyógyszeres kezeléssel próbáltak gyógyítani az orvosok. A kezelés nemcsak a vírusokkal szemben volt agresszív, hanem lélekölő is volt. Mert a modern medicina nem gyógyítja a lelket.

Amint az várható volt, a gyógyulást nem a sok gyógyszer, az erős injekciók, a mozgástól való teljes eltiltás, a folyamatosan növekvő betegségtudat hozta el. Szeretteim gondoskodása, önzetlen barátok szelíd tanácsai, kitartó bátorításuk és Isten közelsége, végtelen szeretete volt az út a teljes felépülésig.

Emlékszem, amikor először mentem vissza a futópályára. Félelem és izgalom volt bennem. Azt mondtam magamban, amit akkor éppen mondanom kellett: Legyen meg a Te akaratom! És ez most már csendes szertartásom része, amely kiegészült azóta egy másik mozzanattal: futás közben, amikor a leginkább elfeledkezem a valós létről, és egy vagyok a futással, a pillanattal, amikor már nem a test ereje, hanem a szív, a lélek hangja visz, két karom kitéárom, és hálásan köszönöm meg Istennek szép, új életemet.

Nagy öröm volt számomra, hogy egyházunk január 13-án elindította a Freedom Run nevű kezdeményezést, amely a 450 éves vallásszabadság ünnepléséhez csatlakozva futásra buzdítja híveit, de a más felekezetű, sportolni szerető embereket is. Már az első napokban jelentkeztem, és 1568 kilométer megtételére tettem csendes fogadalmat. Mi, mindazok, akik igent mondtunk a kihívásra, egy közösség vagyunk, és bár még csak az online térben követjük egymás futóélményeit, mégis összetartozunk, hiszen a cél ugyanaz mindannyiunk számára: futni szabadon, Isten jelenlétét megélni, általa hitünkben meg erősödni.

Legyen ez a kihívás elhívás, és tartson 1568 kilométeren túl is, mert egészséges testben növekedhet a hívó lélek, és erősödhet a szív!

SZALÓ RÉKA

Akit a vallása kísér

Kisgyörgy Zoltán Árkos község szülötte, geológus, helytörténeti szakíró, újságíró, 28 éve a Háromszék napilap belső munkatársa, jelenleg főmunkatársa. Sepsiszentgyörgy Pro Urbe díjasa, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének nívódíjasa, a Magyar Érdemrend tisztikeresztjének tulajdonosa, Barót és szülőfaluja díszpolgára. A kedély, a humor, a sokrétű tudás, a munkabírási embere, életét végigkísérte az egyháza iránti elköteleződés. Az interjút Ferenczi Mária-Magdolna készítette.

• Kérem, beszéljen életéről!

Engem unitárius vallásom mindig követett. Bár családom árkosi gyökerekkel bír, mégis véletlen volt, hogy árkosi bába fogott ki, mert édesanyám, Sikó Irén éppen látogatóban volt apámmal anyósánál. Így történt, hogy itt szült meg, nagyanyámnál, Veress Eszternél. Itt is maradt betegágyban. Gondoskodott róla és rólam a rokonság, hozták a babaholmikot, komatálat. Pár nap múlva Végh Bénéám akkori árkosi lelkész-esperes, kultúrotthon- és szövetkezet-építő öntötte fejemre a keresztvizet. Darkó Béla későbbi lelkész, híveinek „szép szavú papja” és szónoka, gyermekként megérintett. Nem történt másképpen Kőkösi Kálmán, a Balázs Ferenc örökében lépő mészki, majd árkosi lelkész esetében sem, aki negyedszázadig kiváló szónoki tehetségével ajándékozta meg a pátoszt igénylő árkosi híveit. Vallásóráinkon mindketten oly közel álltak mihozzánk, gyermekekhez, hogy ezek az alkalmak örökre emlékezetesek maradtak. Anyai nagyanyám, Sikó Józsefné Károlyfehérvári Eperjessy Ida tanítónő volt, könyvekkel, térképekkel ajándékozott meg, felfigyelt rám. Nem volt rossz indulásom.

• Voltak jeles árkosi tanítói is. Élnek még az elemista emlékek? Mit hozott a tanügyi reform?

Elemistaként szigoráról, de gyermekszeretetéről is emlékezetes maradt Boga László. Akkoriban Szántó Gyuri, a későbbi mezőgazdász volt a padtársam. Az árkosi gyermekek nagyon kedvelték a reguláiról híres Imreh Domokos unitárius énekvezért, igazgató-tanítónkat is, nemkülönben a szintén

unitárius Tegző Sámuel is. Mi szeretünk iskolába járni. Nagyon örvendtünk, amikor a falukat járó Számló Péterke kéretlenül is meghívta az iskolacsengőt, mert akkor érdekes számtanóra következett: se vége, se hossza nem volt azoknak az összeadandó számsoroknak, amelyeknek összegét nyomban bediktálta! Ennek a pacalista

kornak két dolog vetett véget: a '46-os nagy szárazság, amikor agyonsírtam magamat, hogy szüleim engedjenek telelni Nagykároly környékére, ahova tömegesen mozgósította a Magyar Népi Szövetség a székely gyermekeket. A másik a tanügyi reform volt: ott kellett hagyni a falusi iskolát, elsőéves gimnazista lettem, de a reform miatt más évben le kellett tenni a még egyszalagos diáksapkát, visszamenni falura, és elvégezni a hatodik-hetedik osztályt.

• Édesanyja álma, hogy mikós diák legyen, sikerült-e?

Sikeresen vizsgáztam a Mikóba. Ki kellett volna fizetni a beiratkozási díjat, de édesanyám még nem kapta kézhez a szövőgyári fizetését. Akkori liceumi könyvelőként megszólalt Ürmösi Gyula fungens, sepsiszentgyörgyi unitárius lelkész,

majd esperes (itt ismét jött az unitárius segítség):

– Nem baj, Kisgyörgyné, majd be tetszik hozni a pénzt, amikor megkapja fizetését.

Így lettem nyolcadikos mikós diák.

• Hogy teltek az évek a nagy nevű Mikóban?

Helyszűke miatt csak néhány tanáromra tudok most emlékezni. Bodó Jenő azt mondta: látom, gyengén megy a román nyelv, édes fiam. Minden nap csak öt román szavat tanulj meg, hogy bővítsd szókincsedet. Megveregette a vállam, s biztatott: nem lesz semmi baj! Dr. Izsák József, a későbbi irodalomkritikus velem, a későbbi műszaki értelmiségivel szerettette meg a szépirodalmat, a versmondást és a tollforgatást. Fontolgattam ugyan magamban, hogy lelkész legyek-e. Édesapám megjegyezte: nehéz lesz az, fiam, ezekben a nehéz időkben. Én világháborús orosz fogolyként mondom: ez a rendszer hosszú ideig fog tartani!

1953 tavaszán gyásznapot hirdettek a kollégiumban, akkor hunyt el Sztálin! Végül is Harkó Jóska bácsi győzött: menj geológiára, Zolti! – biztatott. Megfogadtam, s apám is azt mondta: édes fiam, jegyezd meg: a barátok becsaphatnak, de a kövek sohasem!

• 1957-ben érdemdiplomával végelte a kolozsvári Bolyai Egyetem geológia-földrajz szakát. Hogy volt tovább?

Kétévi tanárkodás után a köpeci bányavállalathoz hívtak meg bányageológusnak Boros Árpád igazgató. Ezek a rendszerváltás előtti évek nem teltek tétlenül. A mély-

és külművelésű bányák szén- és meddőrétegei feltárták számomra a vidék földtörténetének titkait, érdekességeit, kövületeit, maradványait, amire már az egyetemi évek alatt vágytam. Lehetőség nyílt arra, hogy a vidék őslénybúvára lehessen. Ezekről született meg *Őslények nyomában* című kis könyvem, majd az erdővidéki szénbányászatról írt ipartörténeti monográfiám.

Magyar nyelven jelent meg Kristó András csíki kollégámmal *Románia ásványvizei* című könyvünk, ami azóta is egyetlen anyanyelvű összefoglalója az ország ásványvízkincsének.

Időközben a tágabb vidék unitárius jellegű kuriózumait, adatait is közleményekben írtam meg a *Keresztény Magvető* és az *Unitárius Közlöny* oldalain, akárcsak jelenben. Erdővidéket nagyon megszerettem. A róla szóló kultúrtörténeti kalauzom 1973-ban jelent meg. A városka katolikus tengerében Késmárki Miklós és Kiss Károly unitárius lelkészek szászéki beszédeit hallgattam, majd Sepsiszentgyörgyre költöztem, ahol felvállaltam a Megyei Turisztikai Hivatal hidrogeológusi szolgálatát, a megye ásványvíz- és szén-dioxid-tartalékainak kutatását. Szent György

lovag városában a kedves emlékű Török Áron híve voltam.

• Meséljen családjáról!

1960 novemberében nősültem Apáczai Csere János falujából. Szabó Blanka pénzügyi technikust vettem feleségül, aki a csernobili por áldozata lett. Harminchét éve özvegyen élek. Két leányom van, Blanka biológiai szakos tanár és Réka, aki filológiát végzett, az *Angyalok kenyere* novelláskötet szerzője. Két unokám van, Jakabffy Kristóf, a kolozsvári magyar opera csellistája és Kisgyörgy Lukács egyetemista.

• Hogyan emlékszik vissza a rendszerváltásra és az 1990 utáni időszakra?

A bányai par alkonyata után Kisgyörgy Tamás a *Megyei Tükör* újság grafikai szerkesztője és Jecza Tibor főszerkesztő-helyettes hívtak – úgymond mentőajánlatként – közvetlenül a rendszerváltás pillanatában a laphoz, a frissen átkelesztelt *Háromszék*hez, amelynek azóta is alapító szerkesztője és te-repjáró riportere vagyok.

Időközben földrajzot és geológiát tanítottam a város több iskolájában. Érdeklődési köröm változott. Néhai Haszmann Pál kezde-

ményezésére született meg a *Háromszéki harangoskönyv. Tornyok magasságában Erdélyben* c. kötetem (2010). Ahogy a témák és a lehetőségek adódtak, sorakoztak a többi kiadványok: *Háromszék várrairól* egy kalauz (*Háromszéki vár-túra kalauz*), *Háromszéki borvizeskönyv* és a *Székelyföld mofettái* (társ szerzőkkel, 2017).

• Melyik áll legközelebb a szívéhez?

A szülőfalumról írott, *Árkos* című kismonográfia, amelynek társszerzője Blanka lányom *Az árkos Szentkereszt-kastély és dendrológiai parkja* című tanulmányával.

• Túl a nyolcvanon mihez kérné még a Fennvaló segítségét?

Hasznosnak találnám megírni *Háromszék* földtörténeti kalauzát, amely elvezetné a téma után érdeklődőt a Föld mélyének itt rejtőzködő kincseihez, érdekességeihez. Ha még mindég marad erőm, munkabírásom, jó volna nyomdafestéken viszontlátni *Háromszéki nagyasszonyok* című kéziratomat, amelyben több jeles unitárius asszonyosság is szerepel, többek között a vargyasi származású, unitárius vallású, báró Wesselényi Istvánné báró Daniel Polixéna.

Tudtad-e?

Heltai Gáspár és a magyar helyesírás

A reformáció terjesztésében óriási szerepet játszott a könyvnyomtatás. Az erdélyi nyomdai lehetőségek a 16. század közepén korlátozottak voltak. Az 1528-ban Nagyszébenben és 1538-ban Brassóban alapított szász nyomda csak kis mértékben tudta fedezni a növekvő igényt a magyar nyelvű könyvek iránt. Szükség volt egy újabb nyomda felállítására, amely a hitújítás magyar nyelvű munkáit is kiadhatta. Így létesült 1549–50-ben a kolozsvári

nyomda. Alapítója Hoffgreff György volt. 1550-ben Heltai Gáspár is betársult a nyomdába, amely 1559-től, Hoffgreff halálát követően, az ő tulajdonába került.

Heltai a nyomtatott betűben felismerte az eszmék terjesztésének és a közvélemény irányításának fontos tényezőjét. Mint a kolozsvári nyomda szellemi vezetője, Heltai a megjelent művek jó részét maga írta, fordította és szerkesztette. Nyomdájának nagy szerepe volt a magyar helyesírás szabályozásában. (Az a Heltai, akit a *Száz fabula* közreadójaként is ismer a magyar olvasóközönség, felnőtt korában

sajátította el a magyar nyelvet, hiszen szász származású volt.)

Heltai helyesírása minden hangra kiterjedő tudatos és következetes rendszer volt. Ő rögzítette véglegesen néhány hang jelölését; az sz hang jelét, a palatalizált más-salhangzók (ty, gy, ny, ly) jeleit és a magánhangzók hosszúságának ékezzettel való megkülönböztetését.

Károlyi Gáspár a vizsolyi biblia és Szenczi Molnár Albert a zsolttárok fordításakor átvette a Heltai szabályzatát: így vált az ő rendszere a későbbi protestáns helyesírás alapjává.

MOLNÁR LEHEL

Köszönet a szolgálatért!

Vannak nemzeti, egyházi, valamint más szép, közösségeket összekötő ünnepek. Azonban pillanatok kell szentelnünk egy-egy közösségben a kimagasló teljesítmények elismerésére is, alkalmat találnunk az érdemek méltatására is. Vannak Istentől megáldott személyek, akik arra születnek, hogy családjukat ápolják, gyermekeiket neveljék, segítsék, és szakmai munkájukat példásan végezzék. De vannak olyan nagyságok is, akik a fentiekén kívül megteremtik maguknak azt az áldozatlehetőséget is, hogy közösségüket jóindulatuk és anyagi segítségük révén önzetlenül támogassák. Sokan vannak a jelenlévők között, akik köszönetünkre rászolgáltak.

Kérem, most engedjék meg, hogy ez alkalommal csupán egyetlen személynek az érdemeit méltassam, aki nem más, mint a csíkfalvi születésű Fazakas János, a szovátai Dávid Ferenc-vallású közösség kimagaslóan fontos személyisége. Fazakas János ébrenlété-

ben és álmában is idézheti önmagára Horváth István versét:

„Sok volt, kevés volt, nem tudhatom,

Úttól fényesült vándorbotom

Csak azt mutatja, jól markoltam.

S most, hogy fennebb már úgysem hágok,

Boldog vagyok, ha meglátjátok

Egy-egy jegyem a szürke porban.”

Aki Szovátán, az egykori Alsó telepen a Géra utcában jár, s az utca hármasszámú, impozáns épületét látja, a gyönyörű templo-

mot, biztosan nem felejt el Fazakas János nevét. Mi pedig, akik személyesen ismerjük, és láttuk áldozatos munkáját, sajnáljuk, hogy kérte a tisztségéből való felmentését. Tudjuk, hogy nem járt el még fölötte az idő, ezután is vállal minden irányú segítséget, de úgy érzi, illő átadnia a gyülekezetben betöltött helyét egy fiatalabbnak.

Köszönjük munkáját, törődését, felbecsülhetetlen anyagi, fizikai és erkölcsi segítségét! Köszönjük az örökös tiszteletbeli gondnok úrnak, Fazakas Jánosnak, de nejének, Marikának is! Megérdemlik, hogy a jelen- és utókor majd megőrizze emléküket. Mi pedig hosszú, boldog életet kívánunk nekik!

Az ókori görögök az olimpiai győztesnek olajágból készített díszes koszorút tettek a fejére. Mi titeket jelképesen babérszörűvel jutalmazunk.

Végül még egy költői idézet:

„Amennyi szénát tudsz kaszád nyomán hagyni a végig vitt rendben...”

A jövőből jogos osztalékod anynyi.” (Horváth István)

FEKETE ÁRPÁD

„A humor Isten ajándéka” (Báró József)

A világbeli körülményekről

Az unitárius templom körül árka-dos-boltos helyiségek voltak, amelyeket az eklézsia, illetve Marosnagysolymosi Koncz Boldizsár püspök uram kiárendált a várostól. A nemes tanács el akarta venni az eklézsziától a boltokat, mire püspök uram báró Bánffy Dénes

városkapitány uramhoz fordult, ám ez így felelt:

– Elhiszem, hogy püspök uram oldalán vagy az igazság, ám az mostani időkben minden megeshetik!

A városkapitány, aki a Teleki Mihály uram politikájának szegült ellene, és ezért bakó pallosa alatt veszett, már látta, hogy sorsát el nem kerülheti. Cserei Mihály írja,

hogy városkapitány uram tanácsot kért Koncz uramtól, a kolozsvári unitárius püspöktől, aki így felelt:

– Uram, elhiszem én, hogy kegyelmednek igaza vagy, ám az mostani időkben minden megeshetik!

(Borsody Béla: *A magyar történelem anekdotáiban* c. kiadványa nyomán)

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek, keresztelőpoharak, kenyérszító tálak, illetve kancsók készítését (finomezüstből vagy a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagból), javítását és tisztítását vállalom. Emellett önből készült egyházi tárgyak restaurálásával is foglalkozom.

Érdeklődni a 0264 433 241-es, 0765 128 601-es, illetve a (0036)20 3168 217-es magyarországi telefonszámon lehet.

IMREI IMRE ötvösmester (Kolozsvár)

„Éltető sodrásban” Erdővidéken

2018. február 11–18. között a negyedik alkalommal szerveztük meg a házasság hete ökumenikus rendezvénysorozatát, amely idén tíz települést érintett Erdővidéken. A nyolc napig tartó rendezvényt a tavalyinál is nagyobb érdeklődés övezte, ugyanis több mint 1300 résztvevő látogatott el a 31 rendezvényre.

Az idei év mottója az *Éltető sodrásban* volt, amely arra biztatta a házaspárokat, párokat, hogy ha kapcsolatuk állóvizekre tévedne, akkor keressék az éltető, zubogó, sodrásban lévő vizet, merítsenek a tiszta forrásból, hogy kapcsolatuk ismét megújuljon, és összehangoltan, együtt tudjanak haladni ebben a sodrásban, amelyet Isten irányít, és amelyben párjukkal egymást csiszolják, mint a gyémántok.

Szervezőtársaimmal együtt igyekeztünk úgy alakítani a programot, hogy reális képet nyújtson a házasságról, ne csak az érem szép oldalát mutassa, hanem a nehézségekről is kendőzetlenül szóljon, és utat mutasson a változáshoz, jobbításhoz.

Az idei év programjába sikerült újításokat is belevinni. A nyolc nap alatt az előadások mellett sor került pároknak szervezett biliárdversenyre és kvízestre, továbbá volt rajzkiállítás és kerekasztal-beszélgetés öt különböző felekezetű lelkésszel a házasság sarkalatos kérdéseiről. A hét alatt igyekeztünk megszólítani a gyerekeket, fiatalokat, párokat, jegyespárokat, házaspárokat, egyedülállókat és az idősebb korosztályt egyaránt.

Úgy gondoljuk, hogy ez a rendezvény olyan kiváló kezdeményezés, amelyet jövőben is megszervezünk, és megpróbálunk kiterjeszkedni kistérségünk minden településére, hogy még több pár vehessen részt, hiszen az a tapasztalat, hogy a házasságokat folyamatosan frissíteni kell, minden nap tenni kell érte, hogy megmaradjon.

Szeretnénk, ha a jövőben még jobban be tudnánk vonni az iskolákat a családi életre való nevelésről szóló programokkal, hogy vidékünkön a fiatalok is tuda-

Interaktív játék pároknak Vargyason

Barót, a nyitó istentisztelet

tosabban vállalhassanak majd házasságot, családalapítást és tartósan tudjanak megmaradni abban.

A program koordinátoraként külön hálás vagyok azért is, hogy szervezőtársaim önkéntesen vállalták az áldozatos munkát, és legjobb tudásuk szerint tették a dolgukat. Az előadók mindannyian anyagi támogatást nem igényelve jöttek előadást tartani, az egyházközségek és a civil szervezetek segítségével pedig sikerült helyet biztosítani az előadók és közönség számára. Mindezen alkalmak szeretetvendégséggel értek véget, ezzel is teret biztosítva az ismerkedésre, tapasztalatcserére. Külön öröm volt, hogy nem volt szükség semmilyen pályázatírássra: sikerült bizonyítanunk, hogy önerőből, helyi erőforrások felhasználásával is lehet hasznos, értelmes és tartalmas rendezvényeket szervezni.

A munka végeztével a visszajelzésekből, tapasztalatainkból azt látjuk, hogy vidékünkön hasonló programokra szükség van. A közösség tagjai nyitottak voltak, részt vettek programjainkon, meghívást kaptunk több helyre jövőre is, sőt voltak olyan közösségek is, amelyeknek tagjai településükre a hét alatt, programon kívül is hívtak meg előadókat.

A rendezvénysorozat szervezői az idén a következő egyházakat, civil szervezeteket képviselték: Erdővidéki Református Nőszövetség, Baróti Unitárius Nőszövetség, baróti baptista egyházközség, baróti római katolikus egyházközség, Baróti Református Nőszövetség, Romániai Keresztyén Nők Ökumenikus Fóruma, Gaál Mózes Közművelődési Egyesület és a Gondviselés Segélyszervezet Háromszéki Fiókszervezete.

Olyan jó volt a munka során megtapasztalni Isten gondoskodását, és átélni azt, hogy ha egy jó cél érdekében dolgozunk, akkor sok jó ember mellénk áll, és segít az elvégzendő feladatokban. Jó érzéssel mentünk a különböző felekezetű társaink templomába, és köszöntünk egymásnak, hogy „Békesség Istentől!”, „Dicsértessék a Jézus Krisztus!”, „Áldjon meg téged az Úr!”, „Erős vár a mi Istenünk!” és „Isten áldja!”

DEMETER MÁRIA

SZERETETSZOLGÁLAT

Hajléktalanvacsorák

BARTHA ALPÁR

• Sepsiszentgyörgy, Csíki negyed. Szokványos szerda este. A nagy tömbház előtt, amelyet a helybeliek Sing-Singnek neveznek, ahol csak az első két emeletről szűrődik fény a téli zimankóba, hozzávetőleg háromtucatnyian várják, hogy 18 óra legyen. S amikor a szálló munkatársa kinyitja a földszinti ajtót az átfázott, egy újabb nappal megharcolt nincstelen embereknek, akkor ők gyorsan, de mindvégig rendezetten sietnek az első emeleti irodába, hogy éjszakára jelentkezzenek. Miután „átmenő” az alkoholteszt, a férfiak a másodikra igyekeznek mosakodni, majd háromágyas szobáikban próbálnak erőt gyűjteni a következő hideg nap megpróbáltatásaihoz. Eközben a kevesebb létszámúban levő nők maradnak az elsón, a folyosó második részében. De hol marad a vacsora? Nincs vacsora...

Reggel kapnak két szendvicset és egy fél liter teát, délben egy tányér leves is van, azoknak, akik bejönnek a melegedő órára, azonban vacsorára csak esetenként van lehetőség – összegezte Székely Róbert, a

sepsiszentgyörgyi hajléktalanszálló vezetője, amikor arról beszélgettünk, hogyan tudnánk közösen segíteni a hajléktalan embertársainknak. Az őszi végén beszélgetés eredményeként körvonalaztuk, hogy jelenleg a közelgő téli időszakban az esti vacsorák a legszükségesebbek, ugyanakkor a déli melegedő órákban szervezett tevékenységek is jól fognának a közeljövőben. Azt tudnunk kell, hogy a szóban forgó szálló épülete a sepsiszentgyörgyi önkormányzaté, a működtetéshez szükséges anyagi fedezetet is ők biztosítják, a működtető pedig a Máltai Szeretetszolgálat helybéli fiókjá. A hajléktalanszálló „szolgáltatásai”: reggeli, déli melegedő óra, éjszakai szállás, mosási és mosakodási lehetőség, orvosi ellátás, lelki gondozás.

Ezt próbáltuk teljesebbé tenni, amikor a Gondviselés Segélyszervezet háromszéki fiókszervezete 2017. november 29. – 2018. március 1. közötti időszakra

400 meleg vacsorát ajánlott fel a sepsiszentgyörgyi és környékbeli hajléktalanok számára. Kezdetben saját alapból fizetve, vendéglővel főztük az egy tál meleg ételt, a desszertet pedig önkéntes nőegyletek biztosították. Időközben három vendéglő csatlakozott a felhívásunkhoz, akik adományként vállaltak teljes estét. Eddig szerda esténként összesen 18 felnőtt önkéntesünk segítette a vacsoráztatásban.

Az étkezések révén már vannak ismerőseink, akikkel együtt töltöttünk estétet, s megismertük hányatott élettörténetüket, a megannyi nehézséggel, de az apró örömmel is áthatott nehéz mindennapjaikat. Több alkalommal imádkoztunk együtt, hallgattunk karácsonyi zenét, miközben adventi gyertyát gyújtottunk, kívántunk boldogságot és egészséget az új évrre, karöltve örvendtünk az enyhe télnek, beszélgettünk: sportról, munkáról, Bibliáról, készítettünk közös fényképet, ültünk egy asztalnál, s közben éreztük, hogy ugyanannak az Istennek vagyunk a teremtményei.

Bár még mindig nincs minden este vacsora, mégis van egy biztos pont, egy kapaszkodó, egy lehetőség: szerda este jönnek a Gondviseléstől, és van, akinek köszönni, ahogy az egyik bentlakó szokta mondani: az Úr legyen áldott!

NŐK VILÁGA

Hol van Apafalu?

ADORJÁNI GYÖNGYVÉR

• Gyerekeink, unokáink néha olyan kérdéseket tesznek fel, hogy valóban elgondolkozunk, mit is válaszoljunk. Így voltunk mi is, amikor január 31-én indulunk Ravába, ahol 20 évet szolgált a férjem. Imahétre kaptunk meghívót. A 450. évforduló tiszteletére a beszólgáló lelkész a valamikori lelkészeket kérte fel szolgálatra. Férjem, aki 44 évet hirdette Isten ígését, a „legfiatalabb” lelkész a volt a szolgálattelvők közül.

Indulás előtt elmagyaráztuk a kis Zselyke unokánknak, Ravába megyünk, ahol apa kicsi volt. Így született meg a kis fejében a kérdés: Hol van Apafalu? Még sokat kell menjünk?

1979-ben fedeztem fel Rava szépségét, és ismertem meg az ottani lelkészt, amely ismeretségből házasság született. Akkor még népes volt a falu, még volt iskola, óvoda, így gyerekeink is ott, helyben a kis völgyben elnyúló falucskában ismerték meg a tudomány titkát.

Az út bizony hosszú volt, és időm volt elmélkedni, kedves hívek arcát feleleveníteni. Gondolatban végigjártam az utcát, mielőtt megérkeztünk volna. Sajnos sok halálhírt közöltek velünk, miután eljöttünk. A legtöbb ház már üres, vagy egyedül él egy özvegy. Sajnos az érkezéskor ugyanez a szomorú kép fogadott. De kisunokánk elfogadta, és boldogan mondta: „Ez Apafalu?”, utána saját maga válaszolt: „Apafalu!” Közben a kocsiból szemlélte a házakat. 25 év után tértünk vissza abba a templomba, ahol valamikor férjem prédikált, fiaink verset mondtak ünnep alkalmával. Apa mamával, tatával itt lakott, magyaráztuk unokánknak, amikor az üres papi lakra érkeztünk. A lakatlan parókia most is szépen, rendben, a maroknyi gyülekezet gondosan ápolja a templomot, imaházat, papi lakot.

Megérkezéskor lassan végimentünk a főúton, és egyszerre kezdtek előttem peregni a régi képek. Láttam a szorgos kalapkötő embereket, láttam, amint kisebbik fiam ott ül a szomszéd kapuban, ő is szorgosan köti a kalapot. Láttam és hallottam az esti kürtszót, amint a disznókonda hazajött, a libák zaja fel-

verte a falu csendjét, szinte hallottam a tejeskocsi érkezését, amivel munkába indultam. És mennyi mindent láttam a rövid fél óra alatt! Aztán a harangszó megszólalt, és jöttek a hívek, hogy találkozzanak a volt lelkésszel, hogy együtt imádkozzunk. És megtelt a terem... az esti órában csodálatosan csendült az egyházi ének, mintha legalább 100-an lettünk volna. Elérzékenyültem, de a versajándék nem maradt el részemről. Az arcokról aggodalmat olvastam... ne aggodalmaskodjatok! Biztatott a lelkész prédikációjában.

A közös vacsora alkalmával a 90 éves Izsák Mózes bácsi tökéletes memóriájával idézte fel, amikor a tiszteletest Ravába helyezték ki, akkor 1973-at írtak, a fiatal tiszteletes 24 éves volt, mondta és most is itt vagyok, amikor nyugdíjba ment. Mózes bácsi sorolni kezdte az akkori aktív keblitanácsosok nevét, akik közül már nagyon sokan pihennek a temetőben. A sok szép emléké kép összeállt... és akkor elhatároztam, megírom a *Közlöny*-be, hisz rendszeresen olvassák azt. Az egyházi hírek, események érdeklik ezeket az embereket, a fázasztó munka után sokszor kezükbe veszik a *Közlöny*-t. A parányi gyülekezetnek minden jót kívánok, erőt, egészséget, hogy a szép templomukat még tudják őrizni, az egyházi vagyonukra vigyázzanak! Hol van Apafalu? Ha térképen keresed, megtalálod Marosvásárhelytől 28 km-re, a Rava/Kopasz-patak szűk völgyében fáradtan nyújtózik. Közigazgatásilag Gyulakutához tartozik. A csend, az öregség, fáradtság völgye – mondogatják az emberek. Valamikor népes falu volt... a fiatalok elvándoroltak, a megélhetés kényszerítette őket. Azért ha idejük, kedvük tartja, ne kerüljék el, keressék fel a völgyben pihenő falucskát, Apafalut.

Hol voltunk? – kérdeztem unokánktól. Apafaluban, és szeme csillogott az örömtől. Kedves fiatal apukák, ne feledjék elmesélni, megmutatni gyerekeiknek a szülőfalujukat.

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár:

dr. Ferenczi Enikő 0740 063 767

Marosvásárhely:

Pavelka Attila 0723 515 921

Sepsiszentgyörgy:

Buzogány Csoma Csilla 0742 512 574

Székelyudvarhely:

Katona Dénes 0266 213 100

IFJÚSÁGI OLDAL

A kétarcú Katmandu bűvöletében

MAGYARI ZITA

• Új utakra lépni nem lehet félelem nélkül, különösen, ha az ember az indulás pillanatában szembesül a ténnyel: egyedül kell utaznom. A pillanatnyi gyötrő érzéssel: méz vagy maradsz? Bátor leszel, vagy visszavonulsz? Ilyen és ehhez hasonló érzések jellemzik a nepáli utam kezdetét. Az elindulás bizonytalanságát aztán hamar fölülírta az új, az eddig ismeretlen világ felfedezésének izgalma, és én erősebben, mint valaha mertem rábízni magam a véletlenre. Könnyebb lett volna maradni, a kalandvágy azonban valami másra szólított: a nagy világba vetett pillantások által feltérképezni belső világomat is.

Katmandu világa teljesen más, mint amit európaiaként környezetünkben tapasztalunk. Az anyagias, a teljesítménykényszeres világ szele még nem érkezett oda. Hála Istennek! A város kétarcú: megrázó és csodálatos. Az ámulattal vegyülő ijedség érzését a város utcáit járva az erős csodálat váltotta fel bennem. Csodálat az alázattal, az odaadással szemben, azzal, ahogyan élnek, hogy jó, ahogy van. A lét a fontos. Hihetetlen volt szembesülni azzal, ahogyan párhuzamosan él egymás mellett a nyomor és a leírhatatlanul gyönyörű spirituális, kulturális örökség, hagyomány. Az emberek odaadóak, kedvesek és nyitottak. Másak. Úgy tűnt, ők elfogadják a sorsot, nem akarják túlrövidíteni az életet, inkább megélik.

Egy teljesen más kultúrát tapasztalva a benyomások különböző mélységekben fogalmazódtak meg. Az első, sokszerűen ható benyomás a „hová csöppentem?” kérdésével vegyülő „itt minden más” felismerés. Erdélyi, a nyugati hangulathoz szokott szemmel nézve elsöre megrázónak tűnt a város képe, aztán csak csodáltam és szemléltem... Egyszerűen hálás voltam, hogy ott lehetek. Olyan érzés, tapasztalat ez, amelyet nehéz leírni, nehéz elbeszélni. Egy szeletét próbálok most összefoglalni.

A reptérről kilépve egy más világ fogadott, amelynek első jelei az elképesztő nyüzsgésben mutatkoztak meg: „Taxi, taxi! Szeretne egy taxit?” kérdezték folyamatosan. A nyüzsgés azonban nem csak a reptérre volt jellemző. Katmandu labirintusszerű utcái átláthatatlanul forgalmasak, egymást érik az állandóan dudáló autók, az úttesten gyalog átkelni nem kis kihívást jelentett számomra, a helyieknek ez is természetes volt, kinyújtod a kezéd és határozottan átmész, ha az autó nem áll meg, hát kikerülsz. Nyüzsgött a bazár utcája is, de étellel teliek még a szűk utcácskák is, amelyeket lépten-nyomon virágszirmokkal, áldozati étellel teleszórt és színes festékekkel megjelölt szentélyek tesznek különlegessé. A szegénység, a nyomor, a három évvel ezelőtti földrengés nyomait őrző

kőhalmok látványa is megszépült az imitt-amott felbukkanó különleges szentélyek, a nagy precizitással kifaragott ajtók, ablakok vagy éppen egy-egy lélekerősítő felirat láttán. Az egyik kedvencem a jellegzetesen hagyományos nepáli hangszerek alá írt üzenet: *Béke zenén keresztül.*

Katmandu utcait járva nem idegen a nagyszülők meséjéből ismeretes közösségi mosás látványa, a vállra vagy biciklikormányra aggatott mérleghengerű gyömlöcstartó, -kosár, jól telerakva. Az eladó azonban még akkor is, ha a súly vállát nyomja, mosollyal csalogatja vásárlóit. Találkozhatunk nőekkel, akik meredek lépcsőkön a fejükhöz erősített – számomra hatalmasnak tűnő – kosarakban a hátukon téglát hordanak, és az utcán nyugodtan varrogató férfiakkal is.

Az utcákat járva újra és újra olyan élmények értek, amelyek kimozdítottak a biztosnak hitt, kényelmes belső világomból. A perifériára szorult lét képének állandó látványa folyamatosan kérdéseket szegezett nekem. A teljesen más kultúra különbségeit abban a pillanatban nehéz megérteni, és talán nem is kell, csak egyszerűen sodródni, figyelni az üzletekben felcsendülő zenére, sétálni az imazászlók tömege alatt, és csak kikönni a robotolásból, megállni, érezni a más világ békés hangulatát.

Katmandu zajos, piszkos, szmogos és zűrzavaros, mégis rendelkezik egy olyan varázssal, amely örökre emlékeztetessé teszi az ott eltöltött pár napot, meghatározó élmény ez, élet elvitelre. Az életre szóló tapasztalatok egyike, és számomra legmeghatározóbb a Kopan buddhista kolostorba tett látogatásunk. Ahogyan felfele haladtunk a hegytetőn elhelyezkedő kolostor felé, ott döbentem rá igazán, hogy milyen csodás országban járok. A látvány elképesztő volt: a csodálatos hegyvonulatok által körülölelt város a lábunk alatt hevert... Amikor beléptünk a kolostor kapuján,

mintha a béke, a biztonság világa nyílt volna meg előttem. Körbejárva a kolostor kertjét, úgy éreztem, ez az a hely, amely kikötő lehetne a nehéz napokban, amely elfelejtet és nyugtat: a fák, a virágok, az imamalmok, a kolostor épületének festményei, a kertje, a hely, úgy, ahogy volt a minden egybetartozik erős érzését ébresztette. A kolostor gyerekotthonként is működik. Ott jártunkkor tanúi voltunk egy különleges találkozásnak, egy hindu édesanya látogatta meg a kilencéves kisleányát, aki elmondása szerint „nagyon szereti ott”.

Élmény volt Katmandu egyik legnépszerűbb zarándokhelyét is meglátogatni, a meredek domboldalon elhelyezkedő Swayambhunath sztúpát, amelyet majmok templomának is neveznek. A buddhista épületegyütteshez felvezető lépcsősoron majmok ugráltak, a lépcsőszéleken pedig Buddha-szobrok díszeltek. A sztúpa csúcsán Buddha hatalmas, bölcsességet sugárzó, félig lehunytt szeme látható, a lépcsősor tetején pedig egy kinagyított vadzsra, az elpusztíthatatlanság jelképe.

Elbűvölő a fővárostól néhány kilométerre fekvő Bhaktapur városa is, amely hajdanán a három nepáli királyság egyike volt. Az isten- és állatábrázolásokkal díszített téglá- és faépületek nagy része középkori, mára azonban sok helyen csupán kőhalmok láthatók. A meglévő épületegyüttesek viszont lélegzetelállító, rendkívüli precizitással kifaragott csodákat láthatunk, itt voltak leginkább láthatóak a három évvel ezelőtti földrengés pusztításai, de az azokat lassan kijavító tevékenység nyomai is. Hasonló élmény volt a népszerű Durbar téren az ember- és galambtömegben átsétálni, és csak csodálni vagy része lenni a Siva születésnapjára szervezett fesztiválnak, ami ugyan fesztivál nevet viselt, de közel sem olyan, mint egy felénk megszokott fesztivál. Isteneknek áldoznak és áldást osztanak, közben meg mulatnak, különleges zenéjükre népviseletben táncolva.

Gondolom, most már nagyon ott ég a kérdés a kedves Olvasóban, hogy jó-jó, ez nagyon szép, de hogyan kerül egy erdélyi fiatal lány a világ másik oldalára, Ázsiába, Nepálba? Annak lehetőségét, hogy Katmanduba eljuthassak, az ICUU által itt szervezett konferencia (február 12–15.) teremtette meg. Fialat felnőttként képviseltem az ODFIE-t ezen a találkozón. A katmandui élményeket tehát az fokozta, hogy a világ különböző pontjáról érkező unitáriusokkal és unitárius univerzalistákkal

találkozhattam és ismerkedhettem meg. Fialat felnőttként ez a második alkalom, hogy ilyen konferencián vettem részt, a fiatalok nagy részét ezért már ismertem, velük amellet, hogy egymás kultúrájáról igyekeztünk többet megtudni, a közös jellemzőinket próbáltuk megtalálni. Közös áhítatot tartottunk, játszottunk, ismerkedtünk, különböző témákról értekezünk. Rövid vagy olykor éjszakába elnyúló beszélgetéseink tanulságaként pedig azt fogalmazzuk meg, hogy bár a világ különböző pontjain élünk, más nyelvet beszélünk, más-más vallást képviselünk, és még a bőrünk színe is más, mi mégis mind fiatalok vagyunk, olyanok, akik ugyanazon problémákkal küzdenek: szabadok szeretnénk lenni, küzdeni szeretnénk a legyőzhetetlennel, valami mást szeretnénk, valami újat, valami jobbat, kicsit jobbá tenni a világot. S naivan hinni abban, hogy mindig lehet többet...

Azt, hogy végül is megérte, bizonyítják a még mindig forrón égő élmények, benyomások. Lenyűgöző, messze más világ, mint amit Európa fejlett országaiban tapasztaltam. Sokkolt, elbűvölt, vitt magával, én pedig viszek magammal minden ott tapasztalt élményt, amelyek kimozdítottak, formáltak, építettek és tanítottak. Lehajtott fejjel, hálásan csak annyit mondok: Namaste! Namaste, Katmandu!

EGYHÁZUNK HÍREI

• A csíkszeredai **Kájoni János Megyei Könyvtár február 20-ára** hirdette meg a nemzetközi felolvasómaraton, amely a 195. éve született Petőfi Sándorról emlékezett meg. A nagyszabású eseményhez csatlakozott **mintegy háromszáz 5–12. osztályos tanuló a Berde Mózes Unitárius Gimnáziumból**. A tevékenység szervezői Buzogány Zsuzsanna, Lukács Éva, Székely Tiboldi Anikó tanárok voltak.

• **Február 24-én a marosvásárhelyi Kék Gyöngy vendéglőben került sor az Unitarcoop Alapítvány és a két marosvásárhelyi unitárius egyházközség szervezésében a hagyományos farsangi jótékonysági bála**. A bevételt az alapítvány szociális gondozószolgálatának támogatására fordítják a szervezők.

• **Február 26-án vetítették a kolozsvári Florin Piersic moziban a János Zsigmond Unitárius Kollégium diákjainak a tavalyi horvátországi biciklitúrás expedíciójáról készült filmet**. Az 50 résztvevőről szóló kalandfilmet közel 800 néző vastappsal jutalmazta.

• **Fúdd el, jó szél, fúdd el... névvel rendezte meg első alkalommal március 2-án a Berde Mózes Unitárius Gimnázium a kistrégiós népdalvetélkedőt** a székelykeresztúri és körzetében élő elemi, általános és középiskolás diákok számára. Az eseményt Varró Margit igazgató nyitotta meg, felléptek a Cickom énekegyüttes, majd a Lelkes Zenekar kalotaszegi muzsikusi.

• **Március 3-án szervezték meg a protestáns felekezetek vallás-olimpiájának megyei szakaszát a Berde Mózes Unitárius Gimnáziumban és a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban**. A versenyen református, unitárius és evangélikus diákok mérték össze

tudásukat. A gimnázium diákjait Lakatos Sándor lelkész-vallásánár készítette fel az olimpiára, míg a kollégium diákjait Rácz Mária és Solymosi Zsolt. A továbbjutók áprilisban mérettetnek meg az országos szakaszon.

• A marosvásárhelyi Kultúrpalotában **március 3-án az RMDSZ által szervezett díjátadóra került sor, ahol 16. alkalommal adták át mintegy huszonhárom nevezettnek az Ezüstfenyő-díjat**. **Koppándi Zoltán Attilát, a dél-nyugat-erdélyi szórványegyházközség lelkészét is jutalmazták közösségmegtartó és példaadó munkájáért.**

• **A tordai unitárius egyházközség március 4-én emlékezett meg néhai Kiss László unitárius lelkészről** halálának 12. évfordulóján. Kiss László áldozatos munkájának köszönhetően működik ma a városban anyanyelvi középiskolai oktatás.

• **Március 8-án a Kriza János Néprajzi Társaság adott otthont Furu Árpád építészeti és turisztikai előadó-tanácsos könyvbemutatójának. A Tájí tagolódás Erdély népi építészetében című kötetét** Pozsony Ferenc egyetemi tanár és Balassa Iván néprajzkutató mutatta be.

Egyházköri hírek

Március 3-án gondnok-presbiteri értekezletre került sor Bözödön a Marosi Egyházkör, és **Szőkefalván** a Küküllői Egyházkör gyülekezeti vezetőinek. Mindkét alkalommal András Erika tartott előadást közösségépítés témában.

• Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör

Február 23–25. között a brassói unitárius gyülekezeti teremben került sor az első **szalonnafesztiválra**, amely a házi készítésű disznóságok versenyeztetése mellett iro-

dalmi estre is hívta a résztvevőket, akik György Attila, Molnár Vilmos, Muszka Sándor, Orbán János Dénes és Sántha Attila felolvasását hallgathatták meg.

Február 6-án Baróton, március 4-én pedig Vargyason mutatták be a Petőfi-program önkéntesei, illetve Török István esperes **Az identitás megőrzése a szórványban** című dokumentumfilmet.

• Kolozs-Tordai Egyházkör

A kolozsi unitárius egyházközség február 26. és március 2. között szervezte meg a hitelesítő imahetet. Hétfőn Csécs Márton Lőrinc Torockóról, kedden András Benedek Brassóból, szerdán Sikó Piroska református lelképásztor, csütörtökön Keresztes Olivér római katolikus plébános, pénteken Jobbágy Júlia kolozsvári belvárosi segédlelkész végezte a szószéki szolgálatot.

• Küküllői Egyházkör

Február 28-án Medgyesen került sor az első évnegyedi lelkészi értekezletre, amelyen Demeter Erika hivatássegítés témában tartott előadást.

• Marosi Egyházkör

A marosvásárhelyi kövesdombi unitárius templomban a húsvét előtti időszak heteiben minden szerdán **imanapra** kerül sor. **Február 28-án** a szószéki szolgálatot **Varga M. Sándor** nyugalmazott lelkész végezte, majd a szolgálatvégző lelkészi szolgálatáról beszélt.

Március 7-én Pál János horódszentmártoni unitárius lelkész-történész végezte az imanapi szolgálatot, akinek utána bemutatták **Ellenállás, alkalmazkodás, kiszolgálás. Az unitárius egyház szerepkörei (1945–1965)** című könyvét.

Március 14-én az imanapi istentiszteletet **Rüsz-Fogarasi Tibor** kolozsvár-monostori unitárius lelkész végezte, majd **Rüsz-Fogarasi Enikő** egyetemi tanár tartott előadást **Az országgyűlések és a vallás-szabadság** címmel.

	Luxemburg autójele	Arra a helyre helyezkedik	... átl, vezényszó	Arra a helyre	Kampó népiesen	Kerek betű	Nem létezik	Akta közepe!	... King Cole, énekes volt	Korall-zátory	Orosz-országi nép	Joule röviden	Gotovac operahőse	Ha meghalunk, kiszáll belőlünk	
A folytatás első része															S
	Dajka	A folytatás harmadik része				Vályú	60 perc					Kosáryné ... Lola író	Éjjeliőr		
Bölcs király volt								Sorsjáték							
Biztonsági szerkezet				Arc régiesen					Déry Tibor írása				Evangélikus röviden	Járunk rajta	
Áruba bocsát				Állókép		Szárít	A folytatás második része					Az egyik törpe	A folytatás vége		
Latol a szélein!			Középen kiad!	Vasút						Ezen a helyen				Volt	Búzáat levágó
Római ötvenes	Keleti uralkodó	Füzetbe jegyezz				A Kriza János által egyházunk 300. évfordulójára írt énekből idézünk:				Germánium vegyjele		Paripa	Várpalota része		
Álhal				Olasz autójel	A máj váladék	„Szent családdá avatál, népeid sorából, Fiúságra kihozál szolgálat házából.” (Folytatás a rejtvényben.)				Mosópor-márka					
Csavar része										Zorro jele		Angol fiúnév	Zloty röviden		
Helyet foglalt			Post scriptum	Tegnap és holnap közt						Hint					Erre ballag a vén diák!
Filc						Karó	Török nagyváros	Vízet tisztít	Rost fele!	Ámit	Diagonális				
Koreai autómárka				Balkáni kórtánc	A							Lamartine verse	Észak	Véd	
Número röviden			Hidrogén vegyjele	Belső szerv	Ritka női név	Maró anyag						Nagy kártyalap		Lenti helyre	
Az energia jele	Bosnyák város	Puskát elsüt							Vulkánból ömlik	Római hatos					Dehogyis!
Női név						Színvonalas	Névelő					Gyulladás	A tárgy ragja		
	F														

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Nagy Henrietta (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat), Bíró Sára (híroldal)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella

Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület, Gál György Attila**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem örzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Kedves Barangolók!

A tavasz érkezésének csodáját és húsvét ünnepének hangulatát két, barangoló társaitok által alkotott írásban fedezhetitek fel. Kívánjuk, hogy töltekezettek, készüljétek az ünnepre, hogy húsvétkor magatokba zárhassátok a legfőbb tanítást: a lélek örök és halhatatlan.

BUZOGÁNY-CSOMA
BOGLÁRKA

Béke

Tavaszkodott. Az erdőben már olvadt a hó. A sűrű fák közt egy álomszép tisztás állt. Hirtelen az olvadó hó alól egy kis zöld, új hajtás bújtt ki. Egyre csak nőtt, és a végén egy csodaszép virág lett belőle. Gyönyörű lándzszerű hófehér szirmai csak úgy csillogtak a friss harmattól. Hirtelen egy mezei pocok bukkant fel, és megkérdezte a hóvirágtól:

– Hogy hívnak?

A hóvirág nagyon megijedt, mert nem tudta, hogy ki az, aki hozzá szólt, de összeszedte minden bátorságát és válaszolt:

– Hófehér, miért?

– Csak azért, mert azt hallottam, hogy a hóvirágok a legszebbek.

– Tényleg?

– Igen.

– Nem! – szólt egy harmadik, kissé haragos hang.

– Miért? – kérdezte a hóvirág.

– Azért, mert én vagyok a Nap kisasszony, és én vagyok a legszebb.

– Nem, én vagyok a legszebb! – szólt egy negyedik hang. Én vagyok a Szellő kisasszony.

– Nem, én!

– Nem, én! – és így veszekedtek.

Egyszer megjelent a Természettündér, és így szólt:

– Ne veszekedjétek. Nézzétek, szegény kis hóvirág mennyire meg van rémülve. Senki sem a legszebb. Mindenki szép a maga módján és hasznos is. Például Nap kisasszony meleget ad mindenkinek. Szellő kisasszony a nagy melegben lehűsít mindenkit. A hóvirág pedig mindenkinek hirdeti a tavaszt. Látjátok, mindenki jó és szép a maga módján.

És ezután nem veszekedtek többet. Boldogan éltek, amíg meg nem haltak.

PÉTER CSONGOR

Húsvét

Rügyes fákön pacsirták énekelnek,
Húsvét virradt Erdély szép egére!
Emberek száza sietnek templomba,
Hiába elseje e húsvét, nem áprilisi tréfa!

Húsvét másodnapján legények készülnek,
Rózsavizes, jó szagú víz van a zsebükben.
Egy lány piros tojást díszít ölében,
Sok locsolólegény öröme.

Körbejárják a falu lányait,
Gyűjtik is tojások százait,
Ápolják Erdély szép szokásait,
S tudatják, a magyar nép megmarad itt!

Húsvét nyugalmában ünnepelj!
Ne engedd, hogy a pillanat vesszen el!
S kinn a réten egy pacsirta zengi:
A húsvétot szereti mindenki!

Múlt havi rejtvényünk helyes megfejtői közül a következő nyerteseket sorsoltuk ki:

Mihály Ágnes
és Emese

Tánczos Júlia

Bálint Renáta

Csoportkép az Országházban

Adorjáni Gyöngyvér nőszövetségi elnök (Sepsiszentkirály), **Bartha Alpár** lelkész (Kökös), **Csegezi Ildikó** kántor (Bágyon), **Demeter Mária** nőszövetségi elnök (Barót), **Fekete Árpád** ny. történelemtanár (Szováta), **Fekete Levente** lelkész (Nagyajta), **Ferenczi Mária-Magdolna** ny. agrármérnök (Sepsiszentgyörgy), **Gyerő Dávid** főjegyző (Kolozsvár), **Magyari Zita** ODFIE-alelnök (Kolozsvár), **Molnár Lehel** levéltáros (Kolozsvár), **Péterfi Zita Ágnes** segédlelkész (Sepsiszentgyörgy), **Sándor Szilárd** lelkész (Jobbágyfalva–Nyárádszereda), **Szabó Előd** lelkész (Ürmös), **Szabó László** fejlesztési előadó-tanácsos (Kolozsvár), **Szaló Réka** tanár (Marosvásárhely), **Tőkés-Bencze Zsuzsánna** lelkész (Gyergyószentmiklós), **Újvári Dorottya** művészettörténész (Kolozsvár)